

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Helena Odlak

**SPREOBRAČANJE EVROPEJCEV IN EVROPEJK
V ISLAM**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2004

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Helena Odlak

Mentor: doc. dr. Marjan Smrke

**SPREOBRAČANJE EVROPEJCEV IN EVROPEJK
V ISLAM**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2004

KAZALO

1.	UVOD	3
2.	METODOLOŠKI, HIPOTETIČNI IN TEORETIČNI OKVIR ANALIZE	6
2.1.	Opredelitev predmeta analize	6
2.2.	Cilji analize	7
2.3.	Hipotetični okvir in uporabljene metode dela	7
3.	OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	9
3.1.	Konverzija.....	9
3.2.	Islam	9
3.3.	Muslimani	10
4.	VRSTE KONVERZIJ.....	12
4.1.	Idealnotipske konverzije.....	12
4.2.	Delitev glede na motiv	13
4.3.	Teorije spreobrnitve.....	14
4.3.1.	Globalizacijska teorija	15
4.3.2.	Post-kolonialna teorija	15
4.3.3.	Feministična teorija	16
4.3.4.	Medkulturna teorija	16
4.3.5.	Religijska/spiritualna teorija.....	16
4.3.6.	Intelektualistična teorija	17
4.3.7.	Pripovedna teorija.....	17
4.3.8.	Identitetna teorija.....	17
4.3.9.	Ritualna teorija	18
4.3.10.	Psihoanalitična teorija.....	18

4.3.11.	Arhetipska teorija	18
4.3.12.	Teorija atributov	19
4.3.13.	Teorija navezanosti.....	19
4.3.14.	Teorija islamizacije.....	19
4.3.15.	Procesna teorija.....	20
4.4.	Procesna teorija konverzije po Lewis-u R. Rambu.....	21
4.4.1.	Sedemstopenjski model	21
5.	ZNAČILNOSTI KONVERZIJ V EVROPI	26
6.	KAKO JE S SPREOBRAČANJEM V ISLAM PRI NAS?	32
7.	ZNANI SPREOBURNJENCI: PRIMER CAT STEVENS – YUSUF ISLAM.....	37
8.	ZAKLJUČEK	42
9.	LITERATURA	45
10.	Drugi viri	48
11.	PRILOGE	49
	PRILOGA 1: Vprašalnik za intervjuje	50
	PRILOGA 2: Intervju 16. 07. 2004.....	52
	PRILOGA 3: Intervju 18. 07. 2004.....	56

1. UVOD

I think in the beginning we are all born with coloured glasses, the ones which our parents put on for us. They may not necessarily suit us.

Cat Stevens – Yusuf Islam

S temi besedami Yusuf Islam, britanski glasbenik nekoč poznan pod imenom Cat Stevens, pojasnjuje svoj prestop iz krščanske v islamsko vero. Večina posameznikov, ki so sprejeli enako odločitev, svoje izkustvo opisuje s podobnimi besedami. Menijo, da je s prestopom v islam in spremenjenim pogledom na svet, njihovo življenje dobilo smisel. Čeprav pri prestopanju v islam v Evropi ne gre za pojav velikih razsežnosti, je zagotovo zanimiv iz mnogih vidikov. Da bi jih izpostavili, se najprej ozrimo v zgodovino odnosa med islamom in Evropo.

“Odnos med kristjani in muslimani je bil skozi stoletja dolg in mučen” (splet A). Tomaž Mastnak v delu *Evropa: Med evolucijo in evtanazijo* ugotavlja, da je v Evropi pravzaprav že od nekdaj obstajala sovražnost do nekristjanov. V osnovi je bil sovražnik vedno “tisti drugi”, tisti, ki je neveren (in nevaren) na sploh, vsaj na začetkih in po svoji ideji, pa je bila prav križarska vojna tista, ki je napovedala boj kristjanov proti muslimanom. Sovražnik je torej dobil ime. Mastnak celo meni, da je muslimansko ime postalo generično za vse sovražnike kristjanstva. Ta sovražnost je namara postala dediščina Evrope in kot taka tudi eden ključnih elementov pri oblikovanju Evrope kot politične skupnosti.

Porast islama v zahodni Evropi je moč opaziti nekje proti koncu šestdesetih let s povečanim priseljevanjem ekonomskih in političnih migrantov iz držav, kjer islam prevladuje (Allievi in Dasseto, 1999: 243). Hkrati s povečanim preseljevanjem muslimanov v Evropo, se je pojavil tudi fenomen spreobračanja Evropejcev v islam. Glede na zgodovinsko označevanje islama kot nasprotnega, drugačnega, nevarnega, se zato nujno poraja vprašanje, kaj posameznike pretežno evropskega porekla vodi v prestop v to tradicijo.

V nalogi bom najprej podrobneje predstavila, kaj konverzija pravzaprav je, kako proces spreobračanja poteka, kakšni tipi konverzij obstajajo in kaj je tisto, kar določeni tip konverzije

determinira. Predstavila bom tudi nekaj teorij, ki fenomen konverzij pojasnjujejo in ocenila, kakšen je njihov pomen za pričujočo nalogo.

Zahodna družba je močno sekularizirana. Nekateri teoretiki konverzij so mnenja, da vera na zahodu vse bolj postaja le vikend praksa, posledično pa seveda ne izpolnjuje več osnovnih funkcij, ki naj bi jih nudila. Vera naj bi posamezniku ponujala odgovore na temeljna vprašanja glede obstoja, življenja, smrti, smisla bivanja, opredelila naj bi, kaj je dobro in kaj slabo, nudila naj bi tudi uteho, morda občutek varnosti. Če je torej verovanje zvečine potisnjeno v posameznikovo zasebnost, ni presenetljivo, da se nekateri posamezniki evropskega porekla iz večinsko krščanskega ali ateističnega ozadja, pri poskusu osmislitve lastnega bivanja, ozirajo tudi po drugih alternativah izven tega okvirja. Načine za smiselno delovanje v družbi torej iščejo tudi drugje in ena od možnosti se nemara skriva v religijski konverziji. Ena od oblik le-te je tudi tradicijska tranzicija, torej prestop v popolnoma novo tradicijo, v obravnavanem primeru islam. Pa vendar, zakaj ravno islam? Kaj je tisto, kar posameznike privlači? Kaj je tisto, kar jim prav islam nudi?

Pri raziskovanju fenomena spreobrnitev v islam sem v ospredje postavila posameznika in njegove karakteristike, ki nemara determinirajo njegovo odločitev za prestop v to versko tradicijo. Med predstavljenimi teorijami, ki obravnavajo in pojasnjujejo fenomen verskih konverzij, bom podrobneje predstavila sedemstopenjsko teorijo konverzije po Lewisu R. Rambu. Gre za procesno teorijo, ki je holistična in upošteva mnoge faktorje pri posamezni konverziji. Ravno njena večplastnost pa je odlika, zaradi katere se je pri opisovanju fenomena poslužujejo tudi mnogi drugi avtorji. V nalogi bom poskusila pokazati tudi značilnosti islama in njegove funkcije v sodobni družbi, ter razloge za privlačnost pri odločitvi posameznika za prestop. Izpostavila bom lastnosti, ki so spreobrnjencem skupne, pa tudi potrebe, ki jih njihov prestop zadovolji. Situacija v Evropi se od države do države razlikuje, kljub temu pa je mogoče najti kar nekaj vzporednic, ki so za posplošitev ključnega pomena.

V nadaljevanju se bom osredotočila na pojav spreobračanja pri nas, pogledala kje je moč najti vzporednice s stanjem v ostalih evropskih državah in ali prihaja tudi do razlik. Pojav konvertiranja v islam je pri nas razmeroma nov in o njem ni veliko napisanega. Pojav bom zato predstavila predvsem preko analize intervjujev s predstavniki, kjer bodo v ospredju predvsem njihovi motivi in pričakovanja.

Pri konverziji gre praviloma za enega bolj intimnih dogodkov v posameznikovem življenju. Prav zaradi tega posamezniki neradi govorijo o podrobnostih svoje odločitve. Moji muslimanski sogovorniki so opozarjali na netolerantnost širše družbe do nepoznanega, zato se niso želeli preveč izpostavljati. Ker je tak odziv pri nas pogost, bom v nalogi izpostavila tudi primer znanega glasbenika Cata Stevensa, čigar obilico podatkov je moč najti v mnogih javnih občilih. Primer je zanimiv predvsem zato, ker je zaradi izčrpnih informacij glede osebne transformacije, mogoče nazorno prikazati model, po katerem konverzije splošno gledano delujejo. Tudi odzivu javnosti v posameznih primerih bom namenila nekaj več pozornosti, saj menim, da je v veliki meri tudi od njega odvisno, kaj je v zvezi s konverzijami pri nas in po svetu pričakovati v prihodnje.

2. METODOLOŠKI, HIPOTETIČNI IN TEORETIČNI OKVIR ANALIZE

2.1. Opredeleitev predmeta analize

V nalogi bom obravnavala pojav spreobračanja Evropejcev in Evropejk v islam. Sam pojav se zdi izjemno zanimiv in pomemben, saj na zahodu živimo v svetu izjemne sekularizacije, ki je islamu vse prej kot naklonjen. Še več, lahko bi rekli, da zahodna družba v islamu in muslimanih vidi sovražnika nam poznanega družbenega reda. Aktivni pripadniki islama razlagajo, da ne gre le za "vikend religijo", kar je po njihovem mnenju velikokrat značilnost krščanstva. Menijo, da verski del življenja mnogih kristjanov zajema le morebitni nedeljski obisk cerkve, v vsakdanjem življenju, pa verovanje zvečine naj ne bi imelo večjega pomena. Odnos muslimanov in kristjanov v Evropi je bil vedno težaven. "Ključnega pomena za konstrukcijo Evrope - in še posebej za artikuliranje evropskega diskurza - pa je bilo sovrašтво do muslimanov" (Mastnak, 1998: 16).

Vse naštetu poraja enega glavnih vprašanj, ki sem si ga zastavila v nalogi: Kaj je tisto, zaradi česar se posamezniki iz Evrope odločijo prestopiti v islam? Upoštevajoč glavne značilnosti pri posameznikih (starostna sestava, religijsko ozadje, socialne izkušnje,...) sem poskusila čim bolj izčrpno odgovoriti na zastavljeno vprašanje. Pri raziskovanju sem naletela na težavo, saj je o samem fenomenu spreobračanja sicer veliko napisanega, vendar raziskav, ki bi zajemale evropske države pravzaprav ni veliko. V nalogi se bom osredotočila predvsem na Veliko Britanijo, Švedsko, Nemčijo in seveda Slovenijo. Druga težava na katero sem naletela, pa je pomanjkaje statističnih podatkov. Tako na primer v Sloveniji ne obstajajo natančni podatki o tem, koliko ljudi sodi med spreobrnjence, zaradi česar posledično ni mogoče opraviti izpeljav kot je naprimer starostna sestava. Glede na to, da večina spreobrnjencev pred prestopom v islamsko vero ni bila versko aktivnih, tudi podatki o izstopih iz krščanske vere nimajo večje teže pri sklepanju o številu prestopov v islam.

Pri raziskovanju si bom najprej pomagala z opredelitvijo osnovnih pojmov, predstavitevijo nekaterih, za nalogo temeljnih teorij, po katerih bom kasneje obravnavala primer spreobrnitve pevca Cata Stevensa (zdaj znan kot Yusuf Islam), obravnavala bom konverzije v islam v Evropi, seveda pa me zanima, kako je s pojavom pri nas in kakšne so morebitne napovedi za ta fenomen v bodoče.

2.2. Cilji analize

V nalogi bom izpostavila pojav spreobračanja v islam v Evropi preko čim več vidikov. Tako bom najprej nazorno predstavila osnovne pojme, kar bo v oporo nadaljnemu opisu hipotez in razlagi tako posamičnih primerov, kot tudi pojava na splošno. Za boljše razumevanje samega pojava, sem opravila tudi nekaj intervjujev s spreobrnjenci. Seveda bom nenazadnje poskusila verificirati hipoteze, pa tudi čimbolj nazorno podati ostale ugotovitve analize.

2.3. Hipotetični okvir in uporabljene metode dela

Pri pojavu spreobračanja Evropejk in Evropejcev v islam se bom osredotočila predvsem na posameznike in njihovo izhodiščno motivacijo, ki je botrovala njihovi odločitvi. Na nivoju posameznikov me zanima tudi, kako jim praktično uspe delovati v skladu z "novo" religijo, ki ji po mnenju mnogih evropsko okolje ni ravno naklonjeno in kje prihaja do izkustvenih razlik med posamezniki. Na nivoju skupine pa me zanima, ali obstajajo skupni vzorci v preobrazbi, ki so pri vseh primerih vsaj deloma prisotni. V skladu s temi vidiki sem postavila naslednje hipoteze:

(1.) Pri konverzijah v islam v Evropi gre praviloma za prestopanje iz popolnoma drugih tradicij, zato predvidevam, da pri je posamezni spreobrnitvi vzrok zanjo moč iskati v intenzivni posameznikovi življenjski spremembi (na primer nesreča, poroka izven matične religije, smrt bližnjih, huda travmatična izkušnja iz preteklosti...).

(2.) Pričakujem, da bodo posamezniki, ki so se odločili prestopiti v islam, precej dosledno izpolnjevali verske naloge, verjetno celo intenzivneje, kot povprečni pripadnik islama v Evropi.

(3.) Menim, da je pri nas okolica precej nenaklonjena tako muslimanom, kot tudi spreobrnjencem, kar le-ti intenzivno zaznavajo.

V nalogi se bom posluževala analize sekundarnih virov, pomagala si bom tudi z internetnimi viri. Izpeljala bom tudi polstrukturirane intervjuje s tremi posamezniki, ki so po narodnosti Slovenci in so se odločili slediti nauku islama, danes pa ga, kot pravijo sami, "živijo".

Analizo intervjujev bom opravila v poglavju, ki ocenjuje kako je s spreobračanjem pri nas, pomagala pa si bom tudi z informacijami, ki sem jih dobila v neformalnih pogovorih z istimi posamezniki.

3. OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

Za razumevanje fenomena spreobračanja Evropejcev in Evropejk v islam je nujno najprej čim bolj dosledno opredeliti temeljne pojme, ki bodo uporabljeni preko celotne naloge.

3.1. Konverzija

Osrednji pojem *konverzija* se v besedilu pojavlja mnogokrat, prav tako pa tudi njegovi slovenski različici *spreobračanje* in *prestopanje*. Beseda označuje prestop v drugo vero. Naj navedem nekaj osnovnih definicij pojma konverzija od bolj preprostih h kompleksnejšim. Konvertirati (slo. spreobrniti): “sprememba prepričanja, posebno verskega” (Oxford Advanced Learners, 1989: 259).

“Biti spreobrnjen (*converted*), biti regeneriran, prejeti čaščenje, izkusiti vero, pridobiti zagotovilo, to so nekatere fraze, ki označujejo proces, ki je postopen ali nenaden. V njem doslej deljen in zavestno napačen, manjvreden in nesrečen posameznik, postane večvreden in srečen, kar je posledica njegovega močnejšega oprijemanja verske realnosti. Našteto opisuje to, kar v osnovi označuje izraz konverzija, četudi verjamemo, da je za takšno moralno spremembo potrebno direktno božje posredovanje, ali pač ne“ (James, 1902: 176).

Pojem spreobrnitev opisuje različne oblike prestopa v določeno religijo. Kadar govorimo o pojavu spreobračanja Evropejk in Evropejcev v islam, gre praviloma za izrazito tradicijsko prehajanje, saj gre zvečine za posameznike, ki izhajajo iz krščanskega ali ateističnega okolja, konverzija pa tako nujno pomeni redefinicijo osnovnega teoretskega okvirja, ki posamezniku osmisli bivanje. Prva spreobrnjenka v islamsko vero je bila Mohamedova žena Hatidža.

3.2. Islam

“Beseda islam, izpeljana iz semitskega korena *s-l-m*, iz katerega izhajata tudi hebrejska beseda šalom in arabska salam (mir), pomeni “pokorščino Bogu”, ki prinaša notranji mir” (Thoraval, 1998: 156).

Islam je strogo monoteistična religija, ki jo je med leti 610 in 632 začel v Meki razglašati prerok Mohamed, ki velja za izbranca muslimanskega boga Allaha. Kmalu po Mohamedovi

smrti se je islam močno razširil in poenotil prej raznolika območja. Danes ima približno milijardo pripadnikov, največ jih živi v Aziji in Afriki. “Nekdaj je bil islam predvsem religija Arabcev, dandanes pa je arabskih muslimanov le 20 % od vseh muslimanov” (Smrke, 2000: 262). Poleg krščanstva je najbolj razširjena religija v svetu, hkrati pa je tudi najmlajša velika svetovna religija.

Mnoge teorije spreobrnitev govorijo, da se bo posameznik odločil za prestop v določeno versko ločino, v kolikor ta vsebuje elemente, ki so sorodni elementom njegove matične religije. Američan Stark ugotavlja, da morajo obstajati kontinuitete med staro in novo religijo, nova religija mora torej “posrečeno” združevati staro in novo (Stark v Smrke: 2000, 212). Sorodnosti islama in krščanstva so torej zelo pomembne pri razumevanju konverzij Evropejk in Evropejcev v islam. Obe religiji izhajata iz judaizma, ki je najstarejše izmed treh velikih svetovnih monoteističnih religij. Mohamed se je imel za izpolnjevalca židovske in krščanske vere, islam pa po mnenju muslimanov obe religiji nadgrajuje in tudi presega. Tudi eshatološke predstave islama in krščanstva so precej sorodne, oboji namreč poznajo vero v posmrtno življenje, vstajenje in poslednjo božjo sodbo s peklom in rajem.

3.3. Muslimani

“Muslimani so pripadniki islamske vere. Iz istega korena kot beseda islam (s-l-m), izhaja tudi beseda taslim, kar pomeni “sprejeti islam”, “postati musliman” (muslim)” (Thoraval, 1998: 156). Arabsko beseda musliman označuje tistega, ki je predan bogu. Islam temelji na petih dolžnostih, ki jim mora musliman slediti:

- verovanje v enega Boga Allaha
- molitev petkrat na dan
- post v mesecu ramadanu
- dajanje zekata (del prihodka namenjen revnim in pomoči potrebnim)
- romanje v Meko (hadž)

Sveta knjiga muslimanov je Koran, ki je sestavljen iz 144 sur (poglavij), njihovo vsebino pa naj bi preroku Mohamedu preko nadangela Gabrijela razodel Allah. Koran je bil razodet v arabščini, ki je zato sveti jezik za vse muslimane. Kmalu po Mohamedovi smrti so se v islamu

pojavi razkoli. Tako se muslimani danes delijo na več smeri, glavne izmed njih pa se razločujejo glede na razumevanje Mohamedovega nasledstva:

- *suniti*: so verniki tradicije sune in predstavljajo več kot 80 odstotkov muslimanov. Mohamedovo nasledstvo je kalif, ki šteje od Mohamedovih bližnjih moških sorodnikov iz plemena Kurajš. Za pojav spreobračanja Evropejcev v islam je pomembna prav predvsem sunitska smer, saj gre za najbolj razširjeno smer v Evropi;
- *šiiiti*: so verniki tradicije šie. Za šiite so Mohamedovi nasledniki imami, ki so potomci Alija, Mohamedovega bratranca in zeta. Šiiti imama štejejo za šesti steber islama;
- *shizmatiki*: so verniki, ki verjamejo, da lahko mesto vrhovnega vodje zavzame vsakdo ne glede na sorodstvene vezi z Mohamedom. Večinoma izvirajo iz karidžitov, bilo pa naj bi jih okoli milijon;
- *sufiji*: so posebna smer, ki se pojavlja v sunitskih in šiitskih okoljih. Gre za ezoterično mistično gibanje, ki se je pojavilo po četrtem kalifu.

4. VRSTE KONVERZIJ

Prej omenjene definicije pojma konverzija oziroma spreobrnitev so sicer primerne in med seboj skladne, vendar pa so tudi silno ohlapne. Izraz opisuje kompleksen proces, ki izvira iz različnih motivov. V primeru prestopanja iz krščanstva v islam gre praviloma za dolgotrajen proces, ki poteka preko določenih faz, ki jih bom natančneje opisala kasneje. Sam izraz konverzija ima v različnih kontekstih različen pomen, tako je v okviru prestopanja v islam nemara potrebno seči globlje in pojem natančneje opisati. V pričujoči nalogi gre izključno za prestopanje Evropejcev v islam, torej za točno določeni tip konverzije, da pa bomo pojav lažje razumeli, si najprej pogledimo delitve fenomena na splošno. Le tako lahko bolj jasno določimo, kje v tej shemi je njihovo mesto. Delitve se med seboj razlikujejo glede na različne dejavnike.

4.1. Idealnotipske konverzije

Rambo (1993: 13, 14) konverzije v osnovi deli na pet skupin, ki so idealnotipske in so opredeljene glede na socialni in kulturni prestop posameznika:

- *apostazija* ali *izstop*; označuje izstop iz religijske tradicije, ali pa zavračanje prepričanja. Večkrat je prisotna, kadar je kdo pripadnik takoimenovanih kultov in je nasilno primoran izstopiti. Včasih posameznik iz osebnih razlogov preprosto izgubi vero. Pri apostaziji ni nujno, da posameznik prestopi v novo vero, velikokrat ponotranji nereligijski splet vrednot;
- *intenzifikacija*; predstavlja na novo oživljeno vero posameznika, ki je poglobljena. Velikokrat do tega pojava pride v ekstremnih življenjskih situacijah;
- *afiliacija*; označuje pojav, ko se posamezniki, ki neaktivni ali manj aktivni verniki, priključijo versko aktivnejši skupini;
- *institucionalna tranzicija*; označuje prestop iz ene v drugo skupino znotraj iste verske tradicije;
- *tradicijska tranzicija*; Pomeni prehod iz ene tradicije v drugo, kamor uvrščamo tudi prehod iz krščanstva v islam.

4.2. Delitev glede na motiv

Nadalje lahko spreobrnitve razločujemo tudi glede na motiv, ki pri posamezniku vpliva na njegovo odločitev. Osnove za tako razločevanje sta postavila Lofland in Skonovd (v Rambo, 1993: 15). Tako razločevanje konverzij, vključuje izkušnjo posameznika, ki se je odločil spreobrniti, pa tudi pogled raziskovalca, ki naj bi bil bolj znanstven in zato tudi bolj objektivni:

- *intelektualna konverzija*; gre za prestop, ko oseba aktivno išče znanje o religiji preko medijev (knjige, revije, televizija, predavanja);
- *mistična konverzija*; ponavadi je nenadna, sprožena preko nenavadnih doživetij, videnj. Za prestop v islam je netipična;
- *eksperimentalna konverzija*; nastopi, kadar posameznik poskusi novo religijo, ki mu morebiti odgovarja. Ponavadi interes za novo religijo vzpodbudijo posameznikovi vrstniki ali prijatelji;
- *konverzija naklonjenosti*; nastopi kot posledica občutka biti ljubljen, željen,... Veliko vlogo imajo ponavadi ostali privrženci vere, v katero posameznik prestopi;
- *ponovno oživljena konverzija*; o njej govorimo kadar posameznik, ki je nekoč že bil veren, ponovno okrepi svoje verovanje;
- *prisilna konverzija*; nastopi pod pritiskom, ki se vrši na potencialnega spreobrnjenca.

Ponavadi posameznika v konverzijo vodi več kot le en motiv, konverzije ki bi jih lahko uvrstili zgolj v en idealni tip, takorekoč ne obstajajo. Tako se motivi med seboj prepletajo in so različno intenzivno izraženi.

Nemška avtorica in raziskovalka na področju spreobračanja Evropejcev v islam Monika Wohlrab-Sahr ločuje med pojmom *alternacija* in *konverzija*. (Wohlrab-Sahr, 1999: 353, 354). Za prestopanje v islam, tudi na evropskem področju, sta sicer značilna oba, polji ki ga označujeta, pa se med seboj nemalo razlikujeta.

Pri alternaciji oziroma sinkretizmu gre za prepletanje starih norm predhodne vere z novimi. Takih primerov je po raziskavah teoretikov konverzij veliko, ponavadi pa se pojavijo zaradi sorodnostnih vezi. Včasih gre za povezavo s predniki, največkrat pa za ženske, ki se poročijo in prevzamejo moževo religijo, v tem primeru islam. Čeprav gre v tem primeru večinoma za

alternacijo, saj omenjene ženske ponavadi ne prestopijo popolnoma (večkrat praznujejo krščanske praznike, ne nosijo rut...), pa je to velikokrat uvod v popolno konverzijo.

Konverzija je ponavadi neke vrste simbolna bitka. Gre za bolj drastično spremembo od alternacije, saj posameznik spremeni simbolni okvir, kar ni le začasno. Hkrati je na primeru islama nujno, da konverzija označuje tudi zavrnitev starega verovanja. Sorodstvene vezi tukaj niso nujno prisotne, ponavadi gre za prestop pod vplivom istomislečih.

4.3. Teorije spreobrnitve

Spreobračanje Evropejcev in Evropejk v islam kot pojav nujno potrebuje teoretski okvir, saj ga prav ta osmisli, čeprav na prvi pogled morda izgleda nekoliko nerazumljiv. Pri poskusu opredelitve pojava spreobrnitve naletimo na mnogo pojasnjevalnih teorij. Vsaka od njih ima specifične značilnosti, skupno pa jim je predvsem to, da se večinoma nanašajo zgolj na majhno število vidikov. Teoretski sistemi se med seboj razlikujejo glede na del pojava, ki pa ga uspešno in temeljito pojasnijo. Čeprav se vse teorije nanašajo na proces konverzij, je zanje značilno tudi, da so nekatere bolj primerne za pojasnjevanje in osmišljanje konvertiranja v določene verske ločine od drugih. Pozabiti pa ne gre niti dejstva, da prihaja pri posameznikih do močnih razlik v motivaciji in ozadju spreobrnitve, kar daje slutiti, da so različne teorije različno pomembne pri pojasnjevanju konverzije točno določenega posameznika ali skupine. Tako torej ne moremo govoriti o pravih in napačnih teorijah, temveč o primernih in manj primernih pri pojasnjevanju določenega pojava. Seveda pa gre pri pojavu spreobračanja za kompleksen proces, ki deluje na več nivojih. Nujno se torej pojavi težava, saj zadostna pojasnitev enega dela pojava, pusti nepojasnjene mnoge druge.

Najbolj prikladno je torej, da se ponovno ozremo po prvotno zastavljenih hipotezah in skušamo čim bolj jasno izluščiti, kateri so tisti deli pojava spreobračanja, ki nas v pričujoči nalogi najbolj zanimajo. Nadalje je potrebno ugotoviti, katere so prednosti, pa tudi katere so slabosti posameznih teorij, na kakšnih podatkih temeljijo, na katere dimenzije se nanašajo. Šele takrat lahko dobimo jasnejšo sliko glede primernosti posamezne teorije.

Med iskanjem teoretskih okvirjev za pojasnjevanje fenomena spreobračanja Evropejcev in Evropejk v islam sem se opirala predvsem na delo Lewisa R. Ramba, ki se ukvarja s to

tematiko (Rambo, 1993: 1999). Na naslednjih straneh bom tako povzela nekaj zanimivih teorij po tem avtorju in izpostavila njihovo primernost oziroma neprimernost za oblikovanje celotne slike. Tudi mnogi drugi teoretiki konverzij se v razlagah opirajo na njegovo delitev, saj upošteva številne zanimive dejavnike.

4.3.1. Globalizacijska teorija

Ta teorija temelji na predpostavki, da je predvsem globalizacija povod za pojav spreobračanja v večjem obsegu. Njeni pristaši ocenjujejo, da je porast novih religijskih gibanj, islamske reforme, revitalizacijskih gibanj in karizmatičnega krščanstva, plod razvoja globalnih komunikacijskih sistemov (televizije, radia, medmrežja,...). Poleg tega se je mobilnost posameznikov, z razvojem prometnih povezav sveta, močno povečala. Posledično sta se seveda povečala tudi medkulturni in medreligijski stik. Zato tudi določena verska ločina ni omejena zgolj na eno geografsko področje. Za nalogo je pomemben tudi tisti del globalizacijske teorije, ki opisuje pojav spreobračanja priseljencev. Njihovi predniki, ali pa oni sami, so se v Evropo priselili iz dežel, kjer prevladuje islam, po delni asimilaciji pa se zaradi raznolikih motivov "vračajo k svojim koreninam". Teoretiki spreobrnitev opozarjajo, da je oblik muslimanstva veliko. "Islam konvertirancev ni enak islamu priseljencev, oba pa se razlikujeta od različic islama muslimanskega sveta" (Wohlrab-Sahr, 1999: 352).

4.3.2. Post-kolonialna teorija

Gre za novejšo teorijo, ki nudi nove poglede na konverzije. Opira se na izkušnje Afričanov, Azijcev in Latinoameričanov ter vpliv imperializma in kolonizacije. Spreobračanje posameznikov v različne religije (predvsem krščanstvo), Rambo razlaga kot del "kolonizacije uma in duha". Teorija opisuje pomembne vidike konverzije, na primer inovativnost in neodvisnost. Poleg tega opominja na dinamičnost in dialektično naravo spreobračanja, v mnogih primerih pri konverziji namreč ne gre za simbolno bitko, ampak za alternacijo, ki vključuje tudi nekdanje verovanje. Rambo omenja, da velikokrat pride tudi do situacije, ko spreobrnjenec spremeni tistega, ki je sprva pri njem sprožil konverzijo. Sprememba se torej lahko vrši pri obeh hkrati. Za to teorijo lahko rečemo, da ni v celoti uporabna za obravnavani fenomen, prav gotovo pa je zanimiva zaradi inovativnosti, neodvisnosti in družbenega konteksta, kljub temu da izvorno ni geografsko vezana na obravnavani pojav.

4.3.3. Feministična teorija

Izpostavlja pomembnost spola v vseh vidikih življenja. Poraja se vprašanje, če ženske drugače doživljajo konverzijo kot moški in kakšna je morebitna razlika. Glede na dejstvo, da islam striktno ločuje žensko in moško vlogo v vsakdanjem življenju, pa tudi pri prakticiranju religije, je pričakovati, da bo tudi pri doživljanju spreobračanja prišlo do opaznih razlik. Kljub temu, pa ta vidik spreobračanja za pričujočo nalogo ni večjega pomena, pojavlja se namreč težava zaradi premajhnega vzorca intervjuvancev.

4.3.4. Medkulturna teorija

V prvi vrsti, kot pove že samo ime, obravnava medkulturne odnose. Rambo trdi, da je ta vidik poudarjen in pomemben pri vseh, ki se ukvarjajo z raziskovanjem spreobračanja. Pri vseh disciplinah, še posebno pa pri psihologiji, naletimo na problem, saj večina teorij temelji na raziskavah evropske kulturne dediščine. Psihologom zahodnega sveta avtor zato očita, da v ospredje raziskav postavljajo posameznika in spreobračanje kot individualni intelektualni proces, skupinske konverzije pa so zanje manj zanimive. Medkulturna teorija je pomembna predvsem pri raziskavah konverzij, kadar ne gre za prestopanje znotraj ene religije, temveč za spreobrnitev v popolnoma drugačno, v mnogih vidikih nasprotujočo religijo dosedanji. Za konsistentnost naloge je pomembno izluščiti tiste motive in dejavnike, ki so spreobrnjenecem iz večinske evropske religije privlačni do te mere, da se odločijo ravno za islam.

4.3.5. Religijska/spiritualna teorija

Govori, da je duhovnost in verovanje zelo pomembno pri posamezni konverziji. Pri vsaki konverziji je moč zaznati kognitivne in čustvene izkušnje, ki so značilne za religijsko doživljanje in jih ni moč pojasniti drugače. Med posamezniki, ki jih obravnava naloga, je največ takih, ki so bili pred konverzijo zgolj formalno verni, torej zvečine niso bili goreči pripadniki prvotne vere, nekateri so se celo poimenovali za ateiste. Pri islamu gre v osnovi za izredno rigorozna pravila, ki naj jih vernik kot tak upošteva. Mnogi so se za prestop med muslimane odločili prav zaradi jasno postavljenih pravil, ki nedvomno vzbujajo močna čustva pripadnosti tako družbeni skupini, kot seveda v prvi vrsti bogu.

4.3.6. Intelektualistična teorija

Se opira na trditev, da je človek razumno bitje, nagnjeno k obvladovanju in razumevanju prostora in časa. Navedena teorija se opira na Hortona, enega bolj vplivnih teoretikov konverzij iz sedemdesetih let. Po njegovi teoriji je kognitivni svet posameznika usmerjen k socialnemu in kulturnemu delovanju. Človekova zaznava sveta se deli na mikro in makrokozmos. Vsakdan je orientiran na mikrokozmos (okolje skupine s skupnim pojmovanjem pomembnih konstruktov, kamor spada enotna razlaga sveta), vsaka skupina pa ima tudi manj razviti makrokozmos (sem spada pojmovanje in obvladovanje širšega sveta). Predvsem pomen makrokozmosa, naj bi se zaradi povečane mobilnosti in posledično povečanih socialnih, medkulturnih in medreligijskih stikov, splošne globalizacije torej, v zadnjem času redefiniral. Mesto konverzij naj bi bilo tako določeno glede na stopnjo orientiranosti na mikro ali makrokozmos.

4.3.7. Pripovedna teorija

Ta teorija predpostavlja, da človeka determinira način razumevanja lastne življenjske pripovedi. Tako je rekonstrukcija posameznikovega življenja v določenih kulturah povod za spreobrnitev. Na novo postavljeno razumevanje lastne preteklosti postavi posamezniku nov okvir za razumevanje življenja, sveta in nenazadnje odnosa do boga. Posameznik razlago lastne zgodbe po konverziji razume v povezavi z zgodbo nove religije. Tudi ta teorija bi lahko služila kot opora razlagi konverzij v islam, saj je za spreobrnjence v islam značilno predhodno krizno izkustvo, ki nedvomno vodi k ponovnemu definiranju samega sebe in lastne umestitve v svetu.

4.3.8. Identitetna teorija

Mnogi so prepričani, da je koncept identitete temeljni pojem, ki zadeva spreobrnitve. Tako psihologija kot tudi sociologija zagovarjata stališče, da je posameznikovo zaznavanje in razumevanje sebe temeljno, ko gre za konverzijo. V skladu s to trditvijo ne moremo mimo dejstva, da večina spreobrnjencev v islam, prav redefiniranje lastnega jaza in na novo najdeno mesto v družbi, navaja kot glavni povod za prestop v novo religijo. Morda bi lahko rekli, da je prav identitetna teorija še prav posebno prikladna za razumevanja prestopa v islam, saj gre

praviloma za popolnoma novo konstrukcijo sebe v doslej tujem in od matične religije močno drugačnem okolju.

4.3.9. Ritualna teorija

V zgodovini, predvsem v protestantskih krogih, je bil ritual označen za brezpomensko in mehansko ponavljanje. Pogled na to temo se je spremenil šele z objavo knjige *The Ritual Process* leta 1969, avtorja V. Turnerja (Rambo, 1999: 256). Ritual je poslej označen za kreativni in konstruktivni element pri oblikovanju družbe. Mnogi so ugotavljali, da ima ritual pomembno vlogo pri procesu konverzij. Rituali ustvarjajo, oblikujejo in ohranjajo duhovno doživetje in služijo krepitvi religijskega verovanja. Tudi ta teorija uspešno pojasnjuje razloge za prestop v islam, saj gre nedvomno za izrazito ritualno religijo. Večina spreobrnjenec meni, da je ravno molitev petkrat dnevno tisto, kar osmisli življenje, saj mu daje tako red, kot tudi stik s samim sabo. Večina konvertirancev poskuša čim bolj dosledno slediti petim zapovedim islama.

4.3.10. Psihoanalitična teorija

Teorija temelji na psihoanalizi Freuda. Opisuje konflikt ID-a, EGA in SUPEREGA. Človekova nagnjenja vodijo posameznika k iskanju zadovoljitve nujnih in močnih želja, kultura, religija in zavest (superego) pa služijo kot zaviratelj (Rambo, 1999: 266). Konverzija naj bi nastala kot posledica konflikta med instinktom življenja in smrti. Teorija je izrazito psihološka in zahteva veliko znanja iz tega področja, vendar pa je tudi zelo splošna, saj razlaga vse vrste prehajanja v katerokoli tradicijo.

4.3.11. Arhetipska teorija

Se nanaša na Junga in njegovo teorijo arhetipov, ki trdi, da obstajajo osnovni univerzalni vzorci v človeški duševnosti, ki dajejo človekovi izkušnji obliko. Pri posamezniku naj bi do konverzije prišlo, ko zadovolji duševne potrebe preko močnega religijskega simbola ali izkušnje. Čeprav se zdi, da bi tudi ta teorija lahko služila kot opora pri razlagi problemov v pričujoči nalogi, se zdi morda preveč specifična, zato se je ne bom posluževala.

4.3.12. Teorija atributov

Osnova te teorije je človeška potreba po osmislitvi življenja. Seveda so lastnosti pojmov pomembne tako v vsakdanjih rečeh, kot tudi v bolj abstraktnih. Teorija atributov predstavlja veliko motivacijo pri prevzemanju novih religijskih navad in je tudi eden glavnih mehanizmov pri procesu spreobračanja. Spreobrnjenci v islam v intervjujih pogosto omenijo, da je njihovo življenje šele s prestopom v novo religijo dobilo smisel, navajajo tudi, da se je spremenilo njihovo zaznavanje okolice in sebe. Iz tega vidika lahko teorija lastnosti dobro služi pri pojasnjevanju v nalogi obravnavanega pojava.

4.3.13. Teorija navezanosti

Ta teorija je osnovana na delu psihoanalitika Bowlby-a, ki govori, da posamezniki oblikujejo vezi glede na vezi s primarnim skrbnikom, ponavadi s starši. Pomanjkljivost te teorije je verjetno njen izrazito psihološki značaj in posledično preozko polje raziskovanja in razlage pojava. Otrok lahko razvije navezanost tudi na koga drugega, ne le primarne skrbnike v primeru, da so le-ti nedosegljivi (Granqvist, 2002: 9). Konverzija je tako lahko kompenzacija za pomanjkanje vezi med starši in otrokom, ali pa je lahko tem vezem sorodna. Pri spreobrnjenih v islam se zdi zelo pomembna, saj jih mnogo navaja, da so imeli težko in disfunkcionalno otroštvo, ponavadi je bil odsoten vsaj eden od staršev, nekateri teoretiki pa so mnenja, da pri monoteističnih religijah dejansko gre za nadomeščanje očeta oziroma kompenzacijo preko ponotranjenja boga.

4.3.14. Teorija islamizacije

V ospredju te teorije ni posameznik, temveč širša družba. Opisuje oblikovanje socialnih, kulturnih, religijskih in političnih okolij, kjer posamezniki, skupnosti in združbe uspevajo kot muslimanske. "Tradicionalne teoretske razlage islamskih spreobrnitev omenjajo uporabo sile, privlačnost islama kot gibanja za osvoboditev sužnjev in vojakov, željo po privilegijih islamske politične moči in privlačnost monoteizma" (Rambo, 1999: 268). Zdi se, da ta teorija odseva predvsem strahove zahodnega sveta pred morebitnim podjarmljanjem iz strani islama in muslimanov, tako se je verjetno poslužujejo teoretiki, ki so zagovorniki te teze.

4.3.15. Procesna teorija

Začetnika sta bila Lofland in Stark. Avtorja sta prepričana, da konverzija ni trenuten dogodek, ampak se odvija skozi daljši čas in je zelo kompleksen proces. Vsebuje različne elemente, ki so dinamični in skladni. Glede na to teorijo, je tudi Rambo izdelal teorijo konverzije preko modela sedmih stopenj. Procesna teorija se mi je po pregledu zdela najbolj primerna ravno zaradi upoštevanja velikega števila faktorjev, ki so pomembni pri posamezni konverziji. Ponovno moramo imeti v mislih, da gre pri radikalni spremembi veroizpovedi tudi za radikalno redefinicijo posameznikovega videnja sebe in ko govorimo o prestopanju v islam v evropskem, muslimanom večinoma nenaklonjenem prostoru, imamo pred sabo nedvomno drastično spremembo. Ker islam praviloma ni le veroizpoved, temveč preveva vse vidike posameznikovega delovanja, je za konvertirance značilno, da so njihove odločitve plod dolgotrajnega procesa in ne zgolj trenutne odločitve.

Iz naštetih razlogov sem se pri sestavljanju naloge odločila posegati predvsem po slednji teoriji, ki ji bom namenila tudi nekoliko več prostora v naslednjem poglavju, ki bo podrobneje obravnavalo procesno teorijo po Lewisu R. Rambu.

4.4. Procesna teorija konverzije po Lewis-u R. Rambu

Lewis R. Rambo v delu *Understanding Religious Conversion* obravnava pojav religijskega spreobračanja na splošno. Tudi sam je sicer profesor tako religije kot tudi psihologije, vendar zaradi slednjega njegova teorija ni omejena zgolj na psihološki vidik konverzije. Njegova teorija nadaljuje tradicijo teorije Loflanda in Starka. Pogosto se je poslužujejo tudi ostali teoretiki konverzij, saj jo odlikuje izrazita večplastnost. Gre za procesno teorijo, ki upošteva sedem faz v procesu prestopanja iz ene religije v drugo, oziroma prehajanja znotraj ene ločine. Osredotoča se tudi na razliko v intenzivnosti posameznih faz pri posamezniku in omeni, da prihaja tudi do razlik glede na religijo, v katero prestopa. Medtem, ko je prestopanje med ločinami znotraj iste religije večkrat naprimer posledica preseljevanja v drug kraj, je za večino posameznikov, ki prestopajo k religiji, ki je njihovi matični religiji povsem tuja značilno, da jih k temu koraku ponavadi vodi neka hujša notranja kriza. Prav tako je za slednje, kamor spadajo tudi spreobrnjenci v islam, značilno da je njihova odločitev dolgotrajna, večinoma celo večna, medtem, ko je za konvertirance med ločinami znotraj iste religije prej značilna ponovna konverzija v prvotno ločino. Procesna teorija se zdi zelo primerna ravno zaradi splošnosti in jasnosti stopenj, po katerih je mogoče izredno nazorno opredeliti posamične primere.

4.4.1. Sedemstopenjski model

Za model Lewisa R. Ramba bi lahko rekli, da je holističen, saj upošteva veliko faktorjev v samem procesu spreobrnitve. "Faktorji v procesu konverzije so mnogi, interaktivni in kumulativni" (Rambo, 1993: 5). Ravno zaradi široko zastavljenega načina za preučevanje fenomena, je po njegovem modelu moč izpostaviti mnogo vidikov pojava in tudi najti mnogo odgovorov. Ozira se na kulturne, socialne, osebne, religiozne in zgodovinske komponente posameznega primera. Avtor je tudi prepričan, da je konverzija proces, ki se dogaja skozi čas in torej ne gre za enkratni dogodek, zato je sedemstopenjski model prikazan skozi časovni okvir. Tudi spreobrnjenci radi omenijo, da njihova konverzija ni bila plod hitre nepremišljene odločitve, temveč je šlo za dolgotrajen proces. Pa si podrobneje pogledjmo model sedmih stopenj.

- *Kontekst:*

Predstavlja prvo stopnjo modela, njegova pomembnost pa je velika skozi vse faze celotnega procesa spreobračanja. Zanj je značilna dinamičnost in večdimenzijskost (obravnavava socialne, kulturne, religijske in osebne dimenzije). "Kontekst zaobsega celotno matrico, v kateri sfera delovanja ljudi, dogodkov, doživetij in institucij funkcionira v konverziji" (Rambo,1993:20). Deli se na mikro in makro-kontekst, ki se med sabo razlikujeta glede na širino dejavnikov, ki vplivajo na posameznika. Makrokontekst zaobsega celoten vpliv širše družbe, mikrokontekst pa se nanaša na posameznikov ožji svet.

- *Kriza:*

Praviloma sledi v drugi fazi. Preden posameznik prestopi v drugo vero, je kriza prisotna v blažji ali močnejši obliki. Praviloma predstavlja enega od glavnih povodov za sam prestop. Ko gre za posameznike, ki prestopajo v islam, je kriza ponavadi intenzivna in praviloma tudi dolgotrajna. Glede na to, da lahko prestopajoče posameznike delimo tudi na pasivne in aktivne, bi za obravnavane prestopajoče v islam lahko trdili, da večinoma spadajo med bolj aktivne spreobrnjenke, razen v primerih, ko se posamezniki (večinoma ženske) spreobrnejo zaradi poroke. V Sloveniji je večina spreobrnjenec žensk (domnevno okrog 80%), vendar se jih večina ni odločila za prestop zaradi poroke s pripadnikom muslimanov, zato domnevam, da gre tudi tukaj za posameznice, ki spadajo med aktivne spreobrnjenke. Povod za krizo, ki je predhodna spreobrnitvi, je mogoče iskati med mnogimi dejavniki. Med pogoste razloge po besedah spreobrnjenec, tako naprimer spadajo različna mistična izkustva, izkustva bližnje smrti, ozdravitve po hudi bolezni, iskanja smisla bivanja, porod, želja po transcendiranju, spremenjena stanja zavesti zaradi različnih katalizatorjev (droge ali druge zavest-spreminjajoče substance), iskanje stabilnosti v sekulariziranem in nestabilnem svetu brez jasno izraženih vrednot. Včasih krizo povzroči tudi duševna nestabilnost ali celo neuravnovešenost, spet drugi, ponavadi predhodno zelo verni posamezniki, se odločijo za apostazo, torej potrebo po zapustitvi prejšnje vere, kjer najdejo motivacijo za prestop v novo obliko religioznosti, ki se od predhodne praviloma zelo razlikuje.

- *Iskanje:*

Predstavlja naslednjo fazo v procesu konverzije po Rambu. Tukaj gre pravzaprav za konstruiranje smisla. Pri tej fazi je potrebno predpostaviti, da ljudje načeloma želimo svoje življenje in bivanje čim bolj osmisliti, ga narediti obvladljivega. Tako delovanje je sicer značilno za človeka nasploh, potrebno pa se je zavedati, da v obdobju krize nedvomno

postane še intenzivnejše. Tudi iskanje se med posamezniki razlikuje in je odvisno od mnogih faktorjev, naprimer odprtosti za nove možnosti.

- *Srečanje:*

Ponavadi se vrši preko posrednika. Pri konverziji zaradi poroke, je slika glede posrednika dokaj jasna, v drugih primerih pa je na tem mestu lahko marsikdo. V primeru posrednikov se prav islam razlikuje od večine ostalih religij, saj do nedavnega ni poznal oblike misijonarstva, ki je sicer značilno za ostale religije. Skoraj povsod namreč najdemo neke vrste posrednika, ki zbira "nabornike", nove kandidate za prestop. Rambo ugotavlja, da so v ospredju tukaj mormoni, jehovine priče in baptisti. Mnogi zanikajo, da se je islam v preteklosti širil preko bitk, treba pa je priznati, da je večina ljudi prestopila v islam, kadar so muslimani osvojili ozemlje in vzpostavili versko infrastrukturo, kar je posledično skozi daljše časovno obdobje vodilo v neke vrste islamizacijo.

- *Interakcija:*

Ljudje, ki prestopijo v drugo religijo, ponavadi zelo aktivno delujejo na novem področju. Če gre za prestop iz ene tradicije v drugo, je aktivnost sodelovanja praviloma večja kot takrat, kadar gre za prestop znotraj iste tradicije. Mnogokrat posamezniki postanejo goreči verniki, čeprav v preteklosti to ponavadi niso bili. V prehodnem času je pri nekaterih religijah značilno, da organizirajo neke vrste "prehodne tečaje" za nove pristaše, kjer je posamezniku globlje predstavljeno verovanje in sam koncept funkcioniranja. Ponekod je slika popolnoma drugačna, naprimer pri ortodoksnih židih, ki načeloma niso znani po tem, da bi podpirali konverzije in je tako od posameznika odvisno, kako aktivno bo iskal stik z duhovnim vodjo. Sam proces se torej od religije do religije močno razlikuje. Vzporednico med religijami v procesu interakcije pa je moč najti preko skupnih elementov, kamor Rambo prišteva odnose s skupino, rituale, retoriko kot oporo interpretaciji in oblikovanje vlog posameznika. Problematiko interakcije posameznika z novo skupino in motive zanjo, je podrobno preučevala tudi psihologinja Chana Ullman v delu *The Transformed Self*. Glede čustvene vezi z novo skupino tako ugotavlja: "Izkušnja, ko smo ljubljene in upanje po bodoči čustveni skrbi, je to, kar bo najverjetneje pritegnilo spreobrnjenca" (Ullman, 1989: 98). Nadalje ugotavlja tudi, da se v večini primerov dogodi, da posameznik ni tisti, ki ima "oprane možgane", ali pa je prisiljen v nekaj njemu neodgovarjajočega, prej nasprotno, posameznik ponavadi vstopa v novo socialno shemo, preko katere zadovolji svoja čustva in potrebe.

- *Zaveza:*

Pravzaprav gre pri zavezi za neke vrste izpolnitev procesa konverzije. Za mnoge religije so značilni različni obredi ob prestopu. Razsežnost obveze se razlikuje glede na pravila, ki veljajo v ločini, v katero je posameznik prestopil. Tudi razlika med obliko verovanja v starem in novem sistemu ni nepomembna. Pri prestopanju Evropejcev in Evropejk iz pretežno krščanskega okolja v islam, bo torej prišlo do korenitih sprememb tako na simbolni ravni, kot tudi v čisto praktičnem življenju. Predvsem pripadnice ženskega spola, ki se odločijo popolnoma predati islamu in zato upoštevati čim več njegovih pravil, bodo že navzven popolnoma spremenile svojo podobo, kar bo nedvomno dodatno redefiniralo njihov položaj v družbi. "Verska redefinicija je nasprotna (antagonistična) oblikam vedenja in interpretacij, ki so bile prej samoumevne" (Wohlrab-Sahr, 1999: 357). Posameznik torej v novi situaciji preko sprejetja odločitev, ritualov, predaje, biografske rekonstrukcije, spremembe motivacije in drugačne rabe jezika v verskem smislu, pristopi v novo religijo.

- *Posledice:*

Skozi celotni proces spreobračanja je mogoče opazovati posledice. Za posameznike je značilno, da se jih bolj ali manj ves čas zavedajo in se seveda z njimi tudi ukvarjajo. Ponovno je potrebno poudariti, da se tudi posledice razlikujejo glede na sorodnost oziroma tujost religije, v katero posameznik prestopi. Pri prestopu Evropejcev v islam lahko pričakujemo kar obsežne posledice, saj gre za religijo, ki prežema praktično vse sfere posameznikovega delovanja, tudi ločevanje vere od socialnega življenja je pri teh primerih dosti manj verjetno, kot pri naprimer krščanstvu, ki dobro funkcionira v zelo sekulariziranem sistemu.

V sklopu posledic se zdi pomembno izpostaviti tudi vidik trajanja konverzije. Razloge za izstopanje iz "nove" religije včasih najdemo v posameznikovem razočaranju, ko ugotovi, da najdeno pravzaprav ni skladno s tem, kar je sprva iskal. Včasih posamezniki tudi ugotovijo, da so funkcionirali zgolj kot orodje v rokah organizacije in jih delovanje v novi skupini ne zapolnjuje, kakor so sprva upali. Medtem, ko je za prestopanje znotraj ločin iste religije značilno, da večkrat posameznik izstopi iz nanovo sprejete vere že kmalu po koncu krize, pa je po raziskavah spreobračanja v islam v Evropi, le malo takih, ki so se vrnil k prvotni religiji, seveda ponovno sklepam, da gre pri večini za prostovoljno spreobrnitev. Če upoštevamo, da gre po podatkih raziskav v večini primerov prestopanja iz krščanstva v islam za posameznike, ki niso adolescenti, temveč so nekoliko starejši, je sklepati, da imajo za sabo

tudi več življenjskih izkušenj in verjetno preudarnejšo raziskovalno pot do novega smisla. Razlog, da iz nove religije ne prestopajo pogosto, nemara tiči tudi v tem.

5. ZNAČILNOSTI KONVERZIJ V EVROPI

Konverzije v islam so konverzije posebnega tipa, morda tudi zaradi zahodnjaškega, praviloma negativno nastrojenega pogleda na muslimanski svet. Islam se je v zahodnem delu Evrope v večjem razmaku pravzaprav pojavil šele s povečanjem priseljevanja posameznikov iz muslimanskih dežel. Večjo konstantno prisotnost islama in muslimanov je bilo moč začutiti šele z ustanavljanjem muslimanskih skupnosti v zahodni Evropi v drugi polovici dvajsetega stoletja. Večina muslimanov se je na ta območja priselila zaradi iskanja dela, mnogi so iskali politično zatočišče. Predmet obširnejših razprav pa je naselitev muslimanov postala verjetno v začetku sedemdesetih let, saj so takrat Evropejci začeli opozarjati, da so muslimani zasedali področja, kjer je nekoč bilo središče kristjanstva (splet A). Zanimanje za islam v medijih je nedvomno skokovito naraslo po 11. septembru 2001. Danes smo v zahodni družbi priča mnogim stereotipom v zvezi z muslimani, ponavadi so negativni. Eden od fantov, s katerimi sem se pogovarjala je zahodnjaški pogled na islam pojasnil: "V učbenikih prikažejo muslimana na kameli, ne bodo pokazali Malezijca, ki dela avtomobile" (priloga 3: 61).

O islamu so povprečni Evropejci razmeroma slabo poučeni, razen če seveda sami ne razvijejo želje po razumevanju tega "drugačnega" sveta. Sploh v zadnjem času je za večino ljudi prva asociacija na besedo islam verjetno terorizem. Pomembno vlogo pri oblikovanju takih asociacij imajo zagotovo mediji, ki v novicah v zvezi z dogajanjem na bližnjem vzhodu, po mnenju nekaterih spreobrnjencev v islam, dodatno poskrbijo za krepitev predstave o muslimanu-sovražniku. Zanimivo se zdi, da taka stigmatizacija pri nekaterih posameznikih nemara okrepi stereotipno predstavo, pri drugih pa morda vzpodbudi željo po poglobljenem pogledu na islam. Prav domnevno medijsko enačenje islama s terorizmom je moja muslimansko sogovornico, katere zgodbo bom natančneje opisala kasneje, pripeljalo do raziskovanja islama, kasneje pa je bila nad vero tako navdušena, da se je odločila v to vero prestopiti. Kadar ne gre za ljudi neevropskega porekla ali njihove potomce, gre pri prestopu v islam za izrazito tradicijsko prehajanje, za korenito redefinicijo realnosti. Če je po večinskem mnenju islam nekaj drugačnega, nenavadnega, če ne celo nevarnega, kje je potem iskati motivacijo posameznikov za prestop in osebno transformacijo, ki je nemara že vnaprej obsojena na neodobravanje iz strani okolice? Prav ti motivi so me, poleg teoretičnih razlag samega mehanizma prehoda, najbolj zanimali.

Prisotnost islama na področju zahodne Evrope v večjem razmahu je razmeroma nov pojav, ki je nastopil proti koncu šestdesetih. Pojavil se je kot posledica priseljevanja posameznikov iz pretežno muslimanskih dežel. Priseljevanje se je odvijalo preko Sicilije po vsej Evropi do Skandinavskih držav in Irske. "Zanimivo je predvsem to, da je bil islam sprva popolnoma tuja in nepoznana vera in se je kasneje kar dobro vkoreninil na prej omenjenem področju" (Allievi in Dasseto, 1999: 243).

V Evropi je največ konverzij v islam v Veliki Britaniji, Franciji, Nemčiji, Skandinavskih državah. Posledično iz teh držav prihaja tudi največ teoretikov konverzij. Seveda pride pri primerjavi raziskav do nekaterih rezultatov, ki so bolj značilni za eno od obravnavanih držav, vendar pa je moč zaslediti prenekatero vzporednico, značilno za večino. Večina posameznikov obravnavanih v raziskavah, pred konverzijo ni spadala med dejavne pripadnike prejšnje vere, ponavadi je bilo to krščanstvo. V večini primerov je torej šlo za verovanje brez participacije. Tudi tisti, ki so nekoč bili aktivni pripadniki svoje vere, so praviloma nehali aktivno verovati že dolgo pred konverzijo. Medtem, ko gre pri prestopanju ločine znotraj iste konfesije večkrat za zamenjavo ene vere za drugo, za konvertirance v islam to ni značilno. Za nekatere posameznike, katerih prestop v islam je bil predmet obravnavanja v Nemčiji, bi prej lahko rekli, da gre za zamenjavo komunizma za islam, kot ene verske tradicije za drugo, seveda na nivoju simbolnih smeri (Wohlrab-Saahr, 1999: 352). Oba sistema sta določena z jasno postavljenimi pravili in normami, morda je zato ta zamenjava še posebej verjetna kadar gre za simbolni boj in ne alternacijo. Razmeroma nedejavna pripadnost prejšnji veroizpovedi, velikokrat gre tudi za popolnoma ateistične posameznike, nakazuje, da je razlog za prestop velikokrat iskati tudi zunaj zamenjave enega sistema za drugega. Kadar pa gre za posameznike, ki so bili v preteklosti dejavni v svoji veri, je pričakovati da se bodo pred prestopanjem od matične vere najprej distancirali, temu bo verjetno sledilo razočaranje in končno odtujitev od družbe, ugotavlja Köse v raziskavi o britanskih spreobrnjenih v islam.

V intervjujih posamezniki navajajo različne razloge za prestop v islam. Nekaj jih islam prestopi zaradi poroke, ponavadi so to ženske. Pri teh posameznicah bo doslednost upoštevanja pravil islama verjetno sorodna partnerjevi. Muslimani, ki so se preselili v Evropo večkrat ne "živijo vere", torej ne sledijo vsem pravilom islama, oziroma poskusijo kombinirati prakticiranje vere z upoštevanjem norm sekulariziranega sveta. Za ženske, ki se spreobrnejo zaradi poroke s kom od delno asimiliranih posameznikov torej velja, da gre prej za alternacijo kot simbolno bitko oziroma drastično konverzijo.

Velikokrat kot razlog za prestop intervjuvanci na prvo mesto postavijo nezadovoljstvo nad sekularizacijo sodobne družbe in posledice le-te. Želja po intenzivnem prepletanju religioznega življenja z vsakdanom, je v intervjujih s konvertiranci konstantno izražena, tako v želji po jasnih pravilih za celotno delovanje posameznika, kot tudi v kritiki krščanstva in redukcije njegovega delovanja na zgolj določene vidike posameznikovega življenja. "Vloga cerkve je reducirana na poštno poslovalnico. Cerkev je zlahka pozabljena, tako kot poštna poslovalnica, ko enkrat oddaš pismo" (Wilson v Köse, 1999: 305). Po mnenju Köseja gre pri razočaranju nad sodobnim okoljem, kjer kot vera prevladuje krščanstvo in posledičnim prestopom v druge bolj mistične religije, za velik problem, še več, v konverzijah vidi morebitno desekularizacijo družbe v prihodnosti.

Če predpostavimo, da je osnovna funkcija vere, da človeku osmisli bivanje, mu daje uteho in razlaga življenjskih problemov, potem s sekularizacijo in morebitno redukcijo vere na "vikend prakso", njena osnovna funkcija nedvomno blede. Prav omenjene funkcije konvertiranci največkrat omenijo kot manjkajoče v njihovem preteklem načinu življenja. Življenjski smisel je seveda moč najti tudi izven religije, v omenjenih primerih pa posamezniki to zapolnitev najdejo v prestopu v drugo vero. Islam se kot opcija kaže kot bolj tradicionalen in zato morda mističen. Kot tak je seveda izredno ritualna religija, zato predstavlja tudi odličen mehanizem za zavračanje religije kot obrobne elementa življenja. Posamezniki zato pogosto rečejo, da ne le verujejo, temveč vero živijo.

Posamezniki evropskega porekla ponavadi po konverziji zelo aktivno izpolnjujejo verske dolžnosti, slovenski spreobrnjenci s katerimi sem imela intervjuje, vsi želijo čim bolj slediti petim stebrom islama in menijo, da se je kvaliteta njihovih življenj močno izboljšala, odkar so prestopili. Največkrat omenjen razlog za spreobrnitev, so po mnenju velike večine preohlapne, če ne celo neobstoječe etične norme in odsotnost duhovnega življenja. Večina spreobrnjencev se ne strinja z materializmom, ki je gonilo sodobnega sveta. Tudi v zvezi s problemom etičnih norm sem se pogovarjala s Slovenci, ki so postali muslimani. Eden od fantov je v zvezi s tem povedal:

"Nemuslimani, če damo roko na srce, grejo na slabše. No, kar se morale tiče. Vsaj jaz tako razmišljam, vsak ima svoje mnenje. Recimo v Franciji se je zdaj zgodilo, da ne pustijo rut, medtem ko pustijo ženskam da se ponižujejo v javnih hišah. Tukaj jaz ne vidim nobene

logike. Tu gre na slabše, prej tega v Franciji ni bilo, tako da jaz ne vidim, da bi se tukaj kaj izboljševalo, na žalost trenutno ne" (priloga 3: 61).

Podobnega mnenja je tudi večina intervjuvancev iz raziskav v drugih evropskih državah. Mnogi obsojajo sodobno družbo ravno zaradi pomanjkanja konsistentnih etičnih pravil. "Tukaj je vse tako lahko, vse je tako prosto. Ni nobenih pravil. Če na primer popivaš, ali pa počneš kaj, česar naj ne bi... pač počneš, kar te je volja. Nimaš nobenih pravil, nobenih omejitev, bolj in bolj izginjajo. V preteklosti so obstajale stvari, ki si jih lahko naredil in stvari, ki jih nisi smel" (Jenny v Sultán, 1999: 331).

Nadalje se mnogi teoretiki ukvarjajo tudi z vprašanjem, v katerem obdobju posameznikovega življenja konverzije ponavadi nastopijo. V večini omenjenih evropskih držav so ugotovili, da se nemara pojavlja neki novi val oblik religioznosti. Na Švedskem recimo, je bilo v preteklosti značilno, da se je posameznik v določeno religijo rodil, medtem, ko si v zadnjem času religijo izbere. Prestopanje predvsem v alternativne oblike religij, je torej v izjemnem porastu. Ponovno torej naletimo na pokazatelje morebitnega zatona sekularizacije družbe, preko aktivnega iskanja religije po meri posameznika. Upoštevajoč statistične podatke, naj bi pri prestopanju v večino religij, šlo za takoimenovani adolescenčni pojav. Prav obdobje adolescence je namreč čas, ko posameznik intenzivneje išče nek socialni okvir, znotraj katerega bo lahko deloval. To je tudi obdobje, ko posamezniki počasi vstopajo v obdobje odraslosti, hkrati pa morajo vzpostaviti neko kontinuiteto z otroštvom. V adolescenci, kot ugotavlja Köse, največkrat pride do prestopa znotraj ločin krščanstva, za konverzije v islam to ni značilno. Za prestopanje k novim religijam se praviloma odločajo tisti posamezniki, ki so imeli težave v mladostniškem obdobju, pri večini od njih pa je zaznati tudi nesrečno in netipično otroštvo, katerega težave so se v mladosti nemara stopnjevale. Nekateri teoretiki celo ugotavljajo, da gre pri posameznikih, ki so imeli disfunkcionalno otroštvo, recimo odsotnega vsaj enega od staršev, pri kasnejši zavezanosti religiji, nemara za simbolni premik. Za otroka namreč ni nujno, da varnostno vez vzpostavi s krvnim sorodnikom, to mesto lahko zavzame tudi kdo drug, oziroma kaj drugega. Če torej predpostavimo, da vera pri posamezniku vzbuja pozitivna čustva zaželenosti, ljubljenosti in oskrbljenosti ter dober teoretski okvir za delovanje, je lahko predmet navezanosti zlahka prepoznati v veri. V raziskavi Pehra Granqvista zasledimo celo ugotovitve, da gre pri aktivnih vernikih s tako preteklostjo, večkrat za zamenjavo očeta za boga (kot sveti oče) na simbolni ravni (Granqvist, 2002: 37).

Posamezniki, ki prestopajo v islam, pa so praviloma starejši od ostalih spreobrnjencev. Nujno se seveda vprašamo, zakaj je temu tako. Köse ugotavlja, da so posamezniki pred spreobrnitvijo večinoma soočeni s hujšo krizo identitete, le-ta pa ne nastopi nujno v času adolescence. To krizo identitete ponavadi sprožijo mejni dogodki v posameznikovem življenju, naprimer bližnja izkušnja smrti, smrt pomembnega drugega, ostale travmatične izkušnje... Za te mejne dogodke pa ni nujno, da se odvijajo v času adolescence, zgodijo se tudi kasneje, ko ima posameznik več življenjskih izkušenj.

Razlika med konvertiranci znotraj krščanstva in tistimi, ki prestopijo v islam je tudi v tem, da je za prvo obliko konverzij značilen razmeroma prehodni značaj, medtem ko se spreobrnjenci v islam praviloma ne vračajo k prvotni veri, niti se intenzivnost verovanja in upoštevanja pravil sčasoma ne zmanjša občutno. V Nemčiji je moč opaziti porast števila konvertirancev, hkrati pa se niža tudi starostna meja. Leta 2003 je bilo za muslimane registriranih okoli 12.400 posameznikov rojenih v Nemčiji, potomcev nemških staršev od skupno 3.5 milijonov registriranih muslimanov (splet B).

Vzporednica v večini primerov je tudi dejstvo, da odločitev za prestop večinoma ni bila trenutna, hitra odločitev, temveč je nastopila kot plod dolgotrajnega procesa. Pri intelektualnih prestopih tako posamezniki ponavadi pred konverzijo predelajo mnogo literature na to temo in poskusijo pridobiti tudi čim več izkušenj v stiku s potencialno novo religijo. Moji slovenski sogovorniki, so kot enega glavnih razlogov za iskanje stika z islamom, navajali ravno negativno stigmatizacijo islama v medijih, zaradi česar so se o tej religiji odločili podučiti. Za ta tip spreobrnjencev tudi ni nenavadno, da pred začetkom raziskovanja pravzaprav ne poznajo posameznikov, ki so aktivni pripadniki islama. Novi sistem jih praviloma očara in sčasoma se odločijo prestopiti.

Kljub temu, da se le malo posameznikov odloči ponovno prestopiti v matično religijo, ali pa preprosto izstopiti iz nove, pa se njihova pričakovanja pred in občutja po konverziji, včasih razlikujejo. Včasih iste stvari, ki so islam pred konverzijo delale privlačnega, po prestopu predstavljajo težavo. Posameznico, ki je postala muslimanka preko poroke, na primer pritegne ločevanje ženske in moške vloge, kasneje pa v tem nemara vidi problem.

Tako statistični podatki, kot tudi splošno zadovoljstvo z odločitvijo prestopa v islam, kljub negativni stigmatizaciji pretežne javnosti, kažejo, da konverzije v islam v Evropi niso v

zatonu, morebiti je celo pričakovati njihov porast. Če bomo v prihodnosti morda res priča postopni desekularizaciji družbe, je pričakovati prestopne v mnoge religije, ne le islam, pri versko manj aktivnih posameznikih pa bo morebiti prišlo tudi do primerov intenzifikacije znotraj krščanstva.

6. KAKO JE S SPREOBRAČANJEM V ISLAM PRI NAS?

Po statističnih podatkih zadnjega popisa prebivalstva iz leta 2002 živi v Sloveniji okoli 47.500 posameznikov, ki so se izrekli za muslimane, po neuradnih podatkih Islamske skupnosti pa naj bi jih bilo skoraj 100.000 (Pašič, 2002: 16). Večina jih prihaja iz držav bivše Jugoslavije, največ je Bošnjakov, Albancev, Makedoncev in muslimanov iz Črne Gore. Med njimi po mnenju mnogih ni veliko prakticirajočih muslimanov, torej tistih, ki upoštevajo vsa pravila islama in "živijo vero". Medtem, ko so leta 1991 predstavljali 1.5% celotnega prebivalstva, so leta 2002 predstavljali že 2.4% (splet C). Število muslimanov narašča tako v mestih, kot tudi v primestju in vaseh.

Uradnih podatkov o tem, koliko Slovencev se je odločilo prestopiti v islam, ni. Pojav je razmeroma nov, po besedah gospoda Pašića, je pri nas prisoten približno zadnjih pet let. V tem času naj bi po njegovih podatkih med muslimane prestopilo približno trideset posameznikov. Med temi tridesetimi, je domnevno osemdeset odstotkov žensk, ki so večinoma izobražene, največ pa jih prihaja iz Jesenic ali okolice.

Zadnje čase so v našem prostoru veliko prahu dvignile polemike v zvezi z gradnjo džamije. V samo problematiko se na tem mestu ne želim preveč poglobljati, omenim naj le, da smo v Sloveniji džamijo nekoč že imeli. Postavljena je bila v Logu pod Mangartom, zgradili pa so jo Bošnjaki, ki so se borili v uniformah avstro-ogrske okrog leta 1916. Kasneje so jo podrli, vendar se še danes ne ve, ali so to storili italijanski vojaki iz mržnje do muslimanov, ali pa kar domačini, ki so potrebovali les za kurjavo (Pašič, 2002: 11). Kakorkoli že, novejšje polemike so v javnost prinesle tudi odzive nekaterih posameznikov, ki so slovenske narodnosti, pa so se iz osebnih razlogov odločili prestopiti v islam. Muslimanska skupnost, kot tudi spreobrnjenci sami, je želela predstaviti tudi njihov pogled na polemike glede gradnje omenjenega objekta, kot tudi njihove osebne odločitve za prestop v islam, zato je v zadnjem času v medijih moč opaziti tudi nekaj oddaj, ki obravnavajo to tematiko. V informativni oddaji Tednik je pred približno dvema mesecema nastopilo tudi dekle, s katerim sem kasneje opravila intervju. Glede na neraziskanost pojava pri nas, kot tudi pomanjkanja literature, sem namreč poskusila stopiti v stik s kom od predstavnikov konvertirancev pri nas, kar pa ni bilo ravno lahko. Ponovno so me zanimali predvsem njihovi motivi za spreobračanje, pa tudi izkušnje posameznikov z odzivi v širši in ožji okolici. Težav pri vzpostavitvi stika ni bilo malo, sprva se je celo zdelo, da nihče ne bo želel spregovoriti o svoji odločitvi, po njihovih kasnejših

besedah predvsem zaradi težav z javnim odzivom, kasneje pa mi je preko Islamske skupnosti in gospoda Pašića uspelo priti do treh kandidatov, dveh fantov in enega dekleta. Večjih posplošitev zaradi razmeroma majhnega vzorca nisem mogla izpeljati, vendar so se predvsem težave v zvezi z odzivom okolice po trditvah vseh intervjuvancev, zdele univerzalne, zato menim, da je mogoča vsaj delna posplošitev.

V mnogih karakteristikah so slovenski spreobrnjenci, s katerimi sem se pogovarjala, zelo podobni posameznikom iz drugih evropskih držav, v nekaterih pa odstopajo. Prvo odstopanje od splošnih značilnosti je starostni sestav, saj sta fanta stara šele osemnajst in enaindvajset let, kar je za konvertirance v islam pravzaprav nenavadno. Po podatkih teoretikov so spreobrnjenci v islam v povprečju stari okoli petindvajset let. O starosti ostalih spreobrnjencev pri nas podatkov nimam, zato tudi posplošitev glede starostne sestave spreobrnjencev pri nas ni mogoča. Religijsko ozadje pred spreobrnitvijo je pri mojih sogovornikih precej podobno, nihče ni bil globoko veren, pravzaprav so se cerkvenih obredov le malokrat udeleževali, pa še to pretežno iz radovednosti ali pa pritiska iz strani okolice. Med pogovorom sta bila fanta precej zadržana pri razlagi preteklosti. Zanimanje za islam in muslimane je vzbudila predvsem radovednost, saj bližnjih prijateljev, ki bi bili verujoči muslimani, pred konverzijo ni poznal nihče od intervjuvanih. Moja sogovornica je o preteklosti povedala več. Omenila je, da je imela v preteklosti kar veliko težav. Pogosto je posegala po drogah, alkoholu, veliko je hodila po zabavah, tudi s starši je bila v stalnih konfliktih. Ne spomni se kakega točno določenega trenutka, ki bi prelomno vplival na njeno iskanje, preprosto je čutila nezadovoljstvo s celotnim načinom življenja. Čeprav je iz manjšega kraja, kjer vsi občasno ob velikih praznikih vsaj zavoljo starejših sorodnikov kdaj zaidejo tudi v cerkev, ni nikoli čutila pripadnosti, še manj utehe. Fanta v preteklosti menda nista čutila kakega večjega nezadovoljstva, prej praznino, katere pa kakor dekle nista nameravala zapolniti v vaški cerkvi. Vsem trem je bilo že pred konverzijo skupno tudi verovanje v neko višjo silo, vsi so verjeli da nekaj obstaja, jasne slike o tem kaj bi to bilo, pa ni imel izoblikovane nihče izmed njih. Na vprašanje, ali je bila pred spreobrnitvijo v islam verna, je Maryama odgovorila: "No, v bistvu ne. Mogoče, ko sem se začela zanimati, da sem takrat ugotavljala, da sem nekako bila vedno verna, mislim verjela sem, da nekaj je. Ampak potem pa se je bolj utrjevala moja vera, ko sem spoznavala kaj sploh islam je" (priloga 2: 52).

Podobno izkušnjo sta imela tudi fanta. Tudi iskanje je pri vse treh potekalo podobno. Za raziskovanje jih je motivirala predvsem zahodna reprezentacija islama, po njihovem mnenju

sinonima za terorizem in nenavadnost. Ob prvem stiku so bili absolutno očarani, kar se je sčasoma le še stopnjevalo. Eden od fantov je svoj stik z islamom opisal tako:

”Jaz sem bil v Egiptu in tam sem pač govoril z ljudmi. Videl sem, da so zelo prijazni, da so v redu. Tudi knjige sem bral, najbolj pa me je pritegnil vtis ljudi. Na primer ljudje tukaj govorijo, kako so Arabci slabi, ko pa prideš dol pa vidiš, da je to vse samo lari fari, so čisto v redu, no. Hm, še več, da so nekako boljši imajo nekak, vzgojo no” (priloga 3: 56, 57).

Motivacija dekleta je torej izhajala predvsem zaradi osebne krize, pri fantih pa se zdi, da sta motivacijo črpala predvsem iz želje po raziskovanju. Kasneje je verjetno šlo za tradicijsko tranzicijo intelektualne narave, saj vseskozi poudarjata, da ju privlači predvsem znanstvena utemeljitev islama kot religije. V prid temu govori tudi dejstvo, da sta na razgovor prinesla tudi nekaj literature na temo islama.

Prvemu intenzivnemu stiku z islamom in muslimani so pri vseh treh sledila zelo pozitivna čustva. Sami tudi omenjajo, da ni šlo za hipno odločitev, proces spreobrnitve so zaznali kot postopen in dolgotrajen, spremembo pa kot veliko in zelo pozitivno. Tako je menda tudi z ostalimi konvertiranci v islam pri nas. Maryama tako omenja, da je kmalu po začetku spoznavanja islama začutila, da je to to in ona preprosto ve, da je muslimanka. Le nekaj mesecev zatem, je tudi sklenila zavezo in prestopila med muslimane.

Podobno kot ostali evropski konvertiranci, so bili tudi moji sogovorniki prepričani, da je naša družba moralno vsedopuščujoča in ji etičnih pravil ne primanjkuje nujno, njihovo sicer splošno neupoštevanje pa je iz strani družbe tolerirano, včasih celo vzpodbujano. Eden od fantov je celo omenil, da ima doma težave z enim od staršev predvsem zato, ker se ta nikakor ne more sprijazniti z dejstvom, da njegov sin ne deluje kot ostali ”povprečni” mladostniki in med vikendi ne hodi popivati. Po fantovem mnenju je popivanje, ki se mu v skladu z islamom seveda zdi etično nedopustno, iz strani njegovih staršev ne samo dopustno, temveč celo pričakovano in zaželeno. Podobno deluje tudi širša okolica. Konvertiranci zato izražajo zadovoljstvo nad jasnimi pravili islama za življenje, in natančnostjo teoretskega okvirja, ki jim ga pravila podeljujejo.

Ločitev duhovnega življenja od vsakdana se jim danes zdi takorekoč nemogoča, predvsem fanta pa opozarjata na nedejavno muslimanstvo, ki je pri nas zelo pogosto. Evropa se jima

tako zdi idealen prostor za muslimane, ki so to le "po imenu" vendar svoje vere ne živijo. Eden od njih to pojasni:

"So pa še druge stvari. Medtem, ko pa je Evropa recimo idealno okolje za muslimane, ki ne živijo vere, ki imajo težave na bližnjem vzhodu zaradi svoje neprilagojenosti v slabem smislu. Recimo za tiste, ki hočejo popivati, ali pa hoditi v javne hiše ali pa kaj takega. Take stvari bodo tam težko delali. Čeprav je to v večini muslimanskih držav legalno, družba tega vseeno ne sprejema, taki lahko grejo potem v Evropo, kjer je to nekaj povsem normalnega. Tudi kriminalci v Alžiriji recimo. Tam ne bodo samo gledali, da ima avto in denar, ampak tudi od kot je vse to dobil, da je pošteno zaslužil denar ne samo, da se ima v čem voziti, pa ima satelitsko anteno na hiši" (priloga 3: 62).

Vsi trije omenjajo, da jim veliko pomeni stik z ostalimi verujočimi muslimani, morda tudi zaradi prevelike moralne dopustnosti ostale družbe, vsekakor pa zaradi drugih skupnih interesov. Maryama socialnih stikov z ostalimi vrstniki večinoma ni prekinila, fanta pa prijateljujeta predvsem med sabo in z ostalimi muslimani. Svoje socialne stike sta opisala tako:

"To je zelo pomembno, no vsaj zame. Ker take vere kot so prijatelji, take vere boš tudi ti. Ti si že tako doma pod vplivom, recimo moja starša nista muslimana, sem že pod njunim vplivom. Zdaj, če bi se družil še z nemuslimani, bi pač, ne bi bil..." (priloga 3: 58).

"Velikokrat gre za to, da se ljudje družimo zaradi interesa. Ko se sestane neka družba, recimo Slovencev, bodo govorili recimo o avtomobilih. Tudi oni se družijo na podlagi interesa, midva se pogovarjava o islamu, ker je to pač najin interes" (priloga 3: 58).

V skladu s teorijo, ki govori, da bodo spreobrnjenci v islam iz evropskega ozadja praviloma dosledno upoštevali zapovedi nove vere, delujejo tudi moji sogovorniki. Vsi trije aktivno delujejo v skupnosti z ostalimi muslimani in dosledno poskušajo izpolnjevati naloge islama. Glede svoje odločitve sicer nihče nima pomislekov, srečujejo pa se z nekaterimi težavami, ki imajo pretežno opravka z okolico in njenim odzivom. Kot sem že omenila, sta fanta zelo pazljiva in navzven skorajda skrivata svojo novo veroizpoved, v javnosti se ne želita izpostavljati, Maryama pa se je nedavno v intervjuju za informativno oddajo Tednik močno izpostavila, ko je odkrito govorila o svojem prestopu. Odzivi na televizijski prispevek so bili večinoma negativni in precej ostri. O reakciji posameznikov je povedala:

”Hm, ne vem, tega se ne da predvideti. Zdaj vsak posameznik, če bo nekako dojel, da se nima pravice vtikati v drugo življenje, v to kaj kdo počne, da mora najprej pred svojim pragom pomisliti, potem mogoče. Ampak ne vem, težko. Recimo jaz sem brala odzive, ko sem nastopila ne Tedniku (op. pred približno dvema mesecema), na Dnevniku sem na enem forumu brala odzive, kjer je pisalo, da sem, ne vem,... kurba, da me je treba kamenjat, sežgat na grmadi, da sem izdajalka. Tako, zelo zanimivo, no” (priloga 2: 55).

Kljub temu, da nimajo pomislekov glede svoje odločitve, pa predvsem fanta menita, da Slovenija, za muslimana, ki živi vero, ni ravno gostoljubna dežela. Tudi dekle opaža, da so drugod po Evropi ljudje bolj tolerantni. ”V bistvu, že tako se mi zdi, da (Slovenija) muslimanom sploh ni naklonjena. Večina ne, ne. Ker recimo, če samo en dogodek povem, pa to je samo eden izmed dogodkov; bila sem pri sestri prijateljici v Velenju. Prišla je iz Švice, šli sva po cesti in se je ena gospa, pač ena od ljudi, za njo drla porka madona. Mislim, to ni način, ta moja prijateljica je pač zakrita in ljudi pač moti, če je nekdo v imenu vere da ruto na glavo, ne vem zakaj. Hm, tako da ne vem no, to so ene stvari, ki jih jaz sploh ne razumem. Zakaj je to tako, sploh v današnjem času, ko ne bi smelo biti niti pod razno tako. Ker recimo ona je rekla da v Švici nima nobenih problemov, nobeden je ne gleda po strani. Slovenija ima pa veliko nerazjasnenih pojmov glede tega” (priloga 2: 54).

Verjamem, da izstopa iz islama pri mojih sogovornikih, podobno kot pri ostalih evropskih spreobrnjenicah, ni pričakovati. Vsi trije so s svojo odločitvijo več kot zadovoljni. Predvsem fanta poudarjata, da je bogabojaznost hkrati največja blagodat in sta nadvse hvaležna da, kot sama menita, zdaj stopata po pravi poti.

Kako bo s konverzijami v islam pri nas v prihodnje, je pravzaprav težko napovedati. Morda širjenje Evrope navzven pomeni tudi zapiranje Evrope navznoter in morebiti večjega poudarjanja krščanstva kot večinskega prepričanja. Debeljak ugotavlja: ”Krščanski temelji Evrope seveda niso absolutni, vendar pa njihova trajajoča sila, precejena skozi filtre različnih odmikov, sporov in kritičnega zavračanja, vseeno pomembno oblikuje samozavedanje evropskih ljudstev” (Debeljak, 2004: 71). Kljub omenjenim krščanskim temeljem, statistični podatki govorijo v prid porastu konverzij v islam v večini evropskih držav, zato verjetno tudi Slovenija tukaj ne bo izjema.

7. ZNANI SPREOBRNJENCI: PRIMER CAT STEVENS – YUSUF ISLAM

Med spreobrnjenci v islam je moč najti tudi veliko število znanih ljudi. Za prvo spreobrnjenko v islamsko vero velja Mohamedova žena Hatidža, saj mu je kot preroku prva sledila. Podatke o konverzijah znanih osebnosti, tako kot tudi osebnih razlogih zanje, lahko zasledimo v biografijah posameznikov, veliko podatkov pa je na razpolago na internetu.

Na splošno bi lahko rekli, da je veliki večini skupnih kar nekaj lastnosti. Poleg osebnostnih lastnosti, ki so značilne za bolj ali manj vse spreobrnjence v islam, znane osebnosti povezuje še nekaj povsem specifičnih značilnosti. Ponavadi gre za posameznike z bliskovito kariero, ki je bržkone prerasla njih same. To je verjetno vodilo v nezadovoljstvo, posledico prevelikega pritiska javnosti. Za večino izmed njih bi lahko rekli, da so na neki točki živeli izjemno stresno. Pri večini je torej povod za nastanek krize zelo podoben.

Jasno je, da gre pri konverziji posameznika praviloma za enega najbolj intimnih dogodkov v življenju. Fenomen, ki je znanstveno gledano silno zanimiv, je tako težko definirati preko teoretičnih modelov, saj povprečni spreobrnjenci praviloma svoje zgodbe ne zaupajo javno. V Sloveniji na primer to intimno odločitev večina konvertirancev obdrži bolj zase, saj odzivi ožje in širše javnosti niti niso najbolj vzpodbudni, prej nasprotno, nemalokrat povzročijo zgražanje in obsojanje. Eden od spreobrnjencev mi je tako zaupal, da je z njegovo konverzijo ravno iz naštetih razlogov seznanjen le eden od staršev.

Slavni posamezniki imajo svoje biografske zgodbe ponavadi javno objavljene, zato se zdi zanimivo preko teoretičnih modelov razložiti njihov osebni prestop. Za obravnavo sem izbrala britanskega soft-rock avtorja Cata Stevensa, čigar primer bom poskusila čim bolj nazorno predstaviti v skladu s teorijami, ki so predstavljene v prejšnjih poglavjih. Kot sem že omenila, je največ podatkov o znanih spreobrnjenci moč najti v časopisju in internetu, zato poglavje temelji na mnogih intervjujih, objavljeni biografiji in podatkih iz javnih nagovorov. V njegovem primeru, kot tudi v nekaterih drugih, je sprememba, kot tudi prehajanje preko vseh faz po Rambu, jasno razvidna, vnovič pa se potrди, da pri dejavnem islamu ne gre zgolj za obliko religioznosti, temveč za konkretno spremenjen življenjski stil v celoti.

Slavni britanski pop glasbenik nekoč znan kot Cat Stevens, se je leta 1948 rodil kot Steven Demetre Georgiou v Londonu. Izhaja iz mešanega zakona, saj je bil njegov oče grški pravoslavac, mati pa Švedinja. V mladosti je obiskoval katoliško šolo, vendar pa zaradi očetovega porekla ni aktivno sodeloval pri verskih obredih. Kot ugotavljajo mnoge študije, je torej tudi pri njem pred dejansko konverzijo šlo za delno vernega, vendar manj prakticirajočega posameznika. Že v mladosti se je počutil nekako drugačnega od ostalih vrstnikov. Po njegovem mnenju je bil pravzaprav vzgajan zelo anti-islamsko. Tako v enem od intervjujev navaja, da se spominja neke družine muslimanov iz njihove okolice, do katere je imel vedno distanco, ker so se mu zdeli nenavadni. Tudi njegov oče ni maral muslimanov, saj so v njegovih očeh menda predstavljali sovražnika, enačil jih je s Turki. To mnenje je prevzel tudi Cat. Glede na nedejavno pripadnost katoliški veri, se je menda že v mladosti čutil nekoliko zmedenega. Sam se tako v večini pogovorov označi za zelo razmišljajočega in iščočega prave poti.

V intervjujih mnogokrat omeni, da je pred spreobrnitvijo uspeh in srečo enačil predvsem z veliko količino denarja, materialnih dobrin in slave. To mu je uspelo že zelo zgodaj, star je bil šele osemnajst let, vendar pa mu ni prineslo pričakovanega zadovoljstva. Prej nasprotno, doživljal je hude krize, se vdajal drogam in pijači, ter predvsem iskal smisel življenja. Odtujil se je od verskega prepričanja iz otroštva. Začela se je njegova kriza, ki je, kot sam pravi, vodila v iskanje mnogih alternativ za boljše življenje. Odgovore je iskal v različnih konfesijah. Najprej je hotel postati budistični menih, nato zen budist, zanimati se je začel tudi za numerologijo, tarot in astrologijo. Ker ni našel želene utehe, je ponovno segel po bibliji, ki jo je poznal že iz otroštva, pa vendar izpolnitve ni našel. Iskanje izpolnitve je torej potekalo predvsem preko tradicijske tranzicije, nazadnje pa tudi v morebitni intenzifikaciji prvotne vere. Kmalu je zbolel za tuberkulozo in izkušnja bližnje smrti ga je, kot toliko drugih spreobrnjencev, vodila v pospešeno iskanje stika s samim seboj. Kmalu po odpustitvi iz bolnišnice je imel ponovno bližnje srečanje s smrtjo, ko je med plavanjem skoraj utonil. Tako je moč ugotoviti, da sta intenzifikacija krize zaznamovala predvsem dva izrazito prelomna dogodka, kar je sicer značilno za veliko večino konverzij.

Svojo prelomno travmatično izkušnjo opisuje nekako tako:

”Opazil sem, da me tok odnaša proč od obale. Bil sem popolnoma brez moči. V trenutku sem zaklical: ”Oh bog, če me rešiš, bom delal zate!” Istega trenutka je izza mene prišel val, ki me je potisnil naprej proti obali z dovolj energije in splaval sem proti kopnemu” (splet D).

Z islamom se je srečal, ko mu je brat iz Jeruzalema prinesel kopijo prevedenega korana. Pred tem ni imel prijateljev ali znancev, ki bi bili prakticirajoči muslimani. Omenja, da je takoj, ko je začel brati koran začutil, da je to tisto pravo. Medtem, ko ga je krščansko razumevanje boga, predvsem sveta trojica in čaščenje Jezusa kot božjega sina, prej zmedlo kot osrečilo ali dalo odgovore, je v islamu preko molitve in takega neposrednega stika z bogom, menda našel spokoj in srečo. Končno je pričel dobivati odgovore na poglobljena vprašanja, ki so ga spremljala že od rane mladosti. Pritegnilo ga je tudi vzdušje v mošeji, ki se je po eni strani zdelo živahno, po drugi strani pa ga je navdajalo z občutki zadovoljstva in miru. Stik je potekal izjemno intenzivno. V koranu je zasledil, da so vsi verni muslimani bratje, kar je v njem vzbudilo željo po srečanju z njimi in posledično tudi konverzijo.

Obvezo islamu je sklenil triindvajsetega decembra 1977, pol leta zatem, ko je v dar dobil koran. Sprememba je bila drastična. Simbolno je nit s preteklostjo presekal tako, da je menda prodal svoje glasbene instrumente, izkupiček od prodanega pa je podaril v dobrodelne namene. Za daljši čas je popolnoma prenehal z glasbeno kariero. Glasbe, kot jo je ustvarjal v preteklosti, njegova nova vera ni odobraval, tudi velike količine materialnih dobrin zdaj ni potreboval, saj bi bilo to po njegovem mnenju neskladje s konceptom "živeti vero". Dve leti kasneje je spremenil tudi ime v Yusuf Islam. Izbiro imena je menda določilo navdušenje nad zgodbo o Yusufu oziroma Jožefu, ki je bil prodan za sužnja in je našel vodilo v preroških sanjah. Zgodba je metafora za Islamovo lastno potovanje in iskanje vodila v življenju. V nasprotju z njegovim dotedanjim življenjem, ki je bilo pred krizo precej razvratno, se je Yusuf odločil popolnoma posvetiti islamu in spoštovati njegove zapovedi, kot je to značilno za večino konvertirancev izhajajočih iz podobnega ozadja. "V trenutku, ko sem postal musliman, sem postal srečen. To bi težko razložil kako drugače" (splet D).

Odziv javnosti, ko je jasno naznanil svoj prestop, je bil seveda velik. Glede na precej nestanovitno Yusufovo preteklost so tako mnogi privrženci njegove glasbe in medijske osebnosti sprva sklepali, da gre pri prestopu pač za še eno njegovih muh. Marsikdo njegove odločitve tako ni jemal preveč resno. Glede na to, da se je splošna širša javnost precej zgražala nad njegovo odločitvijo, ko je oznanil svoj prestop v islamsko vero, so ga novinarji seveda pogosto spraševali, če kdaj razmišlja o tem, da je naredil napako.

"Nimam absolutno nobenih dvomov. Življenje je bitka in islam res izgleda težak v primerjavi z alternativo" (splet E). Njegova obveza novi konfesiji se torej zdi popolna in neizpodbitna, kar je s kasnejšimi dejanji samo še potrdil.

Kmalu po prestopu se je Yusuf Islam poročil z muslimanko Fawzijo, s katero imata pet otrok, njun zakon pa je bil menda vnaprej dogovorjen. Kot musliman v Veliki Britaniji se je srečal z novimi težavami, tokrat glede šolskega sistema. V želji po čim boljši muslimanski izobrazbi svojih otrok in otrok ostalih muslimanov, je leta 1983 ustanovil Islamsko šolo (Islamia) v severnem Londonu. Sloves te šole je hitro rasel in leta 1989 je šola vključevala še srednjo dekliško šolo. Yusuf Islam danes nadzoruje delovanje štirih islamskih šol in je mnenja, da otroci vsekakor poleg standardne izobrazbe nujno potrebujejo tudi duhovno vzgojo. V širši javnosti ni našel na potrebno podporo, tako da se srečuje predvsem s pomanjkljivo finančno pomočjo. V preteklosti so bile šole sofinancirane tudi iz tujine, vendar pa so kasneje izgubile velik del finančne podpore iz Savdske Arabije zaradi incidenta, ko se ni uspel udeležiti neke proslave namenjene tej državi (splet D). Islam se je kasneje zavzemal, da bi islamske šole dobile enaki delež javne finančne podpore kot rimsko katoliške šole, saj je le petina šolskega programa verskega, vendar zelenega odziva ni dobil.

Svoje intenzivno pripadanje islamski veri je jasno izrazil tudi v podpori fatwe (smrtna kazen) za islamskega pisatelja Salmana Rushdieja, avtorja Satanskih stihov, katerih objava je v Veliki Britaniji dvignila veliko prahu. Kazen naj bi javno podprl, kasneje pa se je skliceval na napačno novinarsko interpretacijo, saj naj bi bile njegove besede vzete iz konteksta. Za svoje stališče se ni nikoli opravičil, večkrat pa ga je pojasnil.

”Moj edini zločin je verjetno bila iskrenost. Izrazil sem svoje prepričanje in nikakor se zanj ne opravičujem. Izrazil sem islamski pogled, ki je osnovan na Koranu, preroških besedah in pravilih kalifov ter prenovljene šole islamske filozofije” (splet F).

Mnogokrat so mu pripisovali tudi simpatiziranje s Saddamom Huseinom kar, razen v določenih krogih, najverjetneje ni najbolj pozitivno vplivalo na njegovo javno podobo. Skozi svoje novo muslimansko življenje se je Islam ves čas držal tudi zakata in je tako v skladu z verovanjem del premoženja namenil revnim in pomoči potrebnim. Prvo tako simbolno dejanje je bila prav gotovo prodaja glasbenih instrumentov in podaritev njihovega izkupička. Velik del svojega premoženja je namenil tudi ustanovitvi omenjenih šol, nekaj časa v osemdesetih pa je bil tudi v tesni navezavi z organizacijo Muslim aid (splet G).

V zadnjem času je prevzel tudi vlogo javnega govornika in kot tak predava o veri. Ponovno je pričel snemati tudi glasbo, tokrat predvsem z versko vsebino, spomladi leta 2000 pa je začel s

promocijsko glasbeno turnejo, katere izkupiček je ponovno podaril v dobrodelne namene. Trenutno je na njegovi spletni strani moč zaslediti tudi projekt Little Kindness, s katerim želi pomagati predvsem otroškim žrtvam vojne v Bosni. Posledice in z njimi tudi neposredni vpliv na okolico, ki predstavlja zadnjo stopnjo v Rambovi sedemstopenjski shemi, so torej kot vse dosedaj opisane faze v Islamovi spreobrnitvi, zelo jasno izražene. Širitev prepričanja pa v njegovem primeru ni dosegla le širše javnosti preko nagovorov, predavanj in dobrodelnih akcij, svojo vero je približal tudi svojim bližnjim. Po navedbah v člankih je tako na Islamovo pobudo med muslimane prestopila tudi njegova mati, oče pa se je menda spreobrnil in islam sprejel na smrtni postelji.

Za konvertirance v islam iz evropskega okolja je v nasprotju s prestopanjem znotraj katere od ločin značilno, da posamezniki sčasoma ne izstopijo, torej ne spremenijo ponovno svoje konfesije. Domnevam, da navedena dejstva tudi v Islamovem primeru govorijo tej trditvi v prid. Predvsem kadar gre za goreče muslimane, torej tiste ki dosledno izpolnjujejo naloge islama, raziskave kažejo, da nova pravila v njihovih življenjih postavijo močan teoretski okvir, kar jih po njihovem mnenju izpolnjuje in ne povzroča želje po izstopu. Večina jih meni, da so preprosto srečni.

8. ZAKLJUČEK

Da lahko začnemo razumeti, zakaj sploh prihaja do prestopanja iz ene tradicije v drugo, moramo najprej pogledati, kako funkcionira sodobna družba in seveda religija znotraj nje.

Moderna družba je bila osnovana kot posledica funkcionalnega razločevanja med političnimi in ekonomskimi dimenzijami človeškega delovanja. Religija ni ostala izvzeta. "Institucionalna specializacija religije je bila del tega osnovnega procesa" (Luckmann, 1999: 252). Posameznikova religioznost se je torej pomaknila v zasebno sfero, ozirati pa se je lahko začel tudi po ostalih alternativah izven religije, v katero je bil rojen. Za moderno družbo je postala značilna de-monopolizacije produkcije in distribucije svetovnih nazorov, kamor spadajo tudi nazori, ki vsebujejo posebno verske kolektivne predstave (ibid. 254). Če upoštevamo še migracije na področje zahodne Evrope, ter posledično koktajl najrazličnejših obstoječih in na novo porajajočih se religij, se polje možnosti izbire za posameznika močno poveča.

Religijska konverzija oziroma spreobračanje v določeno religijo, je zagotovo korenita redefinicija posameznikove realnosti in predvsem samopodobe. Kadar gre za tradicijsko prehajanje, je izkušnja še toliko bolj intenzivna. Te izkušnje sem skozi nalogo poskusila predstaviti čim bolj nazorno in večplastno. Da bi razumeli, zakaj se posameznik odloči prestopiti v neko popolnoma drugačno religijo, moramo nujno poiskati funkcije, ki naj bi jih katera koli religija v osnovi posamezniku nudila. Raziskave kažejo, da večini posameznikov, ki prestopijo v islam, manjka nek teoretski okvir znotraj katerega bodo čim bolj delovali. Ponavadi posameznik zato v določeni religiji najde odgovore na vprašanja glede težav, ki se porajajo v življenju vsakogar, bolj izrazita pa so v kriznih situacijah. V veri tako najdemo uteho, ponavadi pa vzbuja izredno pozitivna čustva. "Pravzaprav je katerokoli konverzijo najlažje razumeti preko konteksta posameznikovega čustvenega sveta" (Ullman, 1989: 192). Pri konverziji nikoli ne gre zgolj za spremembo religije, temveč predvsem za spremembo posameznika. Kadar gre za tradicijsko tranzicijo, kar prestopanje Evropejcev in Evropejk v islam nedvomno je, bo ta sprememba verjetno še toliko večja.

V nalogi sem zato poskusila izpostaviti, zakaj se nekaterim posameznikom prav islam zdi primerna izbira za religijsko delovanje. Kaj je tisto, kar Evropejce v okolju, ki je po njihovem mnenju izrazito nenaklonjeno islamu, motivira k prestopu v to tradicijo. "Islam ni le

veroizpoved, je način življenja. Je celota, ki hkrati vključuje vero, ekonomijo, politiko, pravo, izobraževanje, družbo itd.”(Pašić, 2002: 18). Prav prevevanje celotnega človekovega življenja pa je večina spreobrnjencev navedla kot razlog za privlačnost islama. Eden od spreobrnjenih Slovencev je v zvezi z novimi pravili v intervjuju povedal:

”Prej sem nekako že verjel, da je nek bog, ampak te predstave o posmrtnem življenju sem dobil. Prej nisem vedel, da se islam kategorizira, ker islam je res širok. Naučiš se majhnih stvari. Recimo, kako si je treba umivati zobe, pa vse do velikih, kako recimo o odnosu do boga, pa potem do ljudi, pa tako naprej” (priloga 3: 58).

Ugotovila sem, da gre pri tradicijskih tranzicijah za konverzije posebnega tipa. Ponavadi se sam proces dogaja postopoma, ravno zaradi dolgega iskanja, pa izstopanje po odločitvi ni značilno. Kot sem domnevala v eni od hipotez, so domala vse raziskave s tega področja omenjale, da večina posameznikov pred začetkom iskanja religijske alternative praviloma doživlja hujše krize, ki nato samo iskanje sprožijo. Tudi domneva o izpolnjevanju verskih nalog se je izkazala za zelo verjetno, saj so se konvertiranci tako pri nas, kot tudi drugod v Evropi, pri tem izkazali za izjemno dosledne. Ta doslednost je največja kadar je narava konverzije manj alternacija, torej bolj simbolna bitka. Na primeru treh slovenskih spreobrnjencev se je pokazalo, da so zelo odprti tudi za nadaljnjo raziskovanje islamskega nauka tudi po konverziji. Izstopov iz islama po spreobrnitvi je zelo malo. Pravzaprav niso tipični niti, kadar posamezniki ugotavljajo, da se njihova predhodna pričakovanja in dejansko stanje po spreobrnjenju ne prekrivajo najbolje. Tak razkorak je sicer ponavadi omenjen, kadar gre za konverzijo zaradi poroke, takrat pa so posamezniki nemara manj seznanjeni z novim teoretskim okvirjem.

Odzivi okolice se razlikujejo glede na evropsko državo v kateri posameznik živi. Tukaj naj posebej izpostavim Slovenijo, saj je nemara za nalogo najzanimivejša. Po mnenju slovenskih intervjuvancev, je pri nas širša družba muslimanom precej nenaklonjena. Prestop mladega človeka v islam, je tako za okolico pravzaprav težko predstavljen. Moji sogovorniki so mnenja, da je temu tako predvsem zaradi napačne predstave o islamu v širšem javnem krogu. Kljub temu svojih odločitev ne obžalujejo, niti o njih nimajo pomislekov, saj so prepričani, da so izbrali edino pravo pot, ki jih preprosto osrečuje in dela boljše ljudi.

Na koncu se nujno vprašamo, kako bo s konverzijami v islam pri nas in seveda tudi drugod po Evropi v prihodnje. Mnenja teoretikov, kot tudi mnenja različnih spreobrnjencev se med seboj razlikujejo, zanesljive napovedi pa seveda ne more podati nihče. Glede na statistične podatke v Nemčiji, se število spreobrnjencev, ki se registrirajo za muslimane viša, hkrati pa se niža tudi starostna meja konvertirancev (splet B). Statistično gledano, je tudi pri nas konvertirancev zmeraj več, prav tako kot samih muslimanov. Moji sogovorniki so prepričani, da je tako javna predstava o muslimanih in posledično tudi porast ali upad konverzij pri nas, v prvi vrsti odvisna od muslimanov samih in od njihove reprezentacije v družbi. Kako bo s konverzijami v islam v prihodnje bo dejansko najbolje pokazal čas.

9. LITERATURA

ALLIEVI, Stefano in DASSETO, Felice (1999): Introduction, *Social Compass*, 46(3), 243-249

CARDINI, Franco (2003): *Evropa in islam*, *cf, Ljubljana

CORBIN, Henry (2001): *Zgodovina islamske filozofije*, Mohorjeva družba, Celje

DEBELJAK, Aleš (2004): *Evropa brez Evropejcev*, Sophia, Ljubljana

PERKO, Franc (1978): *Verstva v Jugoslaviji*, Mohorjeva družba, Celje

EL-GAZALI, Ebu Hamid (2004): *Mladenič*, Web magazin Bosnjaci.net, Kočevje

GRANQVIST, Pehr (2002): *Attachment and religion. An Integrative Developmental Framework*, *acta Universitatis Upsaliensis*, Uppsala

JAMES, William (1902): *The Varieties of Religious Experience- A Study in Human Nature*, Dolphin Books Doubleday & Company, Inc; Garden City, New York

JONKER, Gerdien (2003): *Islamic Knowledge through a Woman's Lens, Education, Power and Belief*, *Social Compass*, 50(1), 35-46

KÖSE, Ali (1996): *Religious Conversion: Is It an Adolescent Phenomenon? The Case of Native British Converts to Islam*, *The International Journal for The Psychology of Religion*, 6(4), 253-262

KÖSE, Ali (1999): *The Journey from the Secular to the Sacred: Experiences of Native British Converts to Islam*, *Social Compass*, 46(3), 301-312

Leksikon Cankarjeve založbe (2000): Cankarjeva založba, Ljubljana

LESKOVŠEK, Maryama (2004): Zakaj?, Ona-ženski magazin Dela in Slovenskih novic, Št.14, Ljubljana

LUCKMANN, Thomas (1999): The Religious Situation in Europe: the Background to Contemporary Conversions, Social Compass, 46(3), 251-258

MASTNAK, Tomaž (1996): Kristjanstvo in muslimani, Znanstveno in publicistično središče (Zbirka Forum; 1996, 1), Ljubljana

MASTNAK, Tomaž (1998): Evropa: Med evolucijo in evtanazijo, Studia Humanitatis, Ljubljana

MILOT, Jean-Rene (1982): Islam I muslimani, Krščanska sadašnjost, Zagreb

O'MAHONY, Anthony (2001): Islam in Europe, The Way, London

OSTERC, Mu'min Bojan (2002): Petinštirideset kamenčkov, Cankarjeva založba, Ljubljana

OXFORD Advanced Learner's dictionary (1989), Oxford

PAŠIĆ, Ahmed (2002): Islam in muslimani v Sloveniji, Emanet, Sarajevo

RAMBO, Lewis R.(1993): Understanding religious conversion, Yale University

RAMBO, Lewis R. (1999): Theories of Conversion: Understanding and Interpreting Religious Change, Social Compass, 46(3), 259-271

RAUDVERE, Catharina (2003): Knowledge in Trust: Sufi Women in Istanbul, Social Compass, 50(1), 23-43

ROALD, Anne Sofie (2003): Polygamy on the Air: Reactions to the Egyptian TV Serial, Social Compass, 50(1), 47-57

SAID, Edward W.: *Orientalizem: Zahodnjaški pogledi na Orient*, Studia Humanitatis, Ljubljana

SAKARANAHO, Tuula in JONKER, Gerdien (2003): *Introduction*, Social Compass, 50(1), 5-11

SMITH, Huston (1996): *Svetovne religije*, Založba Obzorja, Maribor

SMRKE, Marjan (2000): *Svetovne religije*, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana

SULTÁN, Madeleine (1999): *Choosing Islam: a Study of Swedish Converts*, Social Compass, 46(3), 325-335

THORAVAL, Yves (1998): *Islam- mali leksikon*, Mladinska knjiga, Ljubljana

TIILIKAINEN, Marja (2003): *Somali Women and Daily Islam in the Diaspora*, Social Compass, 50(1), 59-69

ULLMAN, Chana (1989): *The Transformed Self- The Psychology of Religious Conversion*, Plenum Press, New York

WOHLRAB-SAHR, Monika (1999): *Conversion to Islam: Between Syncretism and Symbolic Battle*, Social Compass, 46(3), 351-362

VOLARIČ, Ariana (2001): *Znanstveni pogledi na spreobrnitve v alternativne religije*, Teorija in praksa, Ljubljana

YAHYA, Harun (2001): *Kur'anske mudžize*, Bosančica print, Sarajevo

10. DRUGI VIRI

- splet A: <http://www.sedos.org/english/o'mahony.htm> (29.06.2004)
- splet B: <http://www.freerepublic.com/focus/f-news/1007887/posts> (05.07.2004)
- splet C: http://www.stat.si/popis2002/si/rezultati_red.asp?ter=slo&st=8 (18.07.2004)
- splet D: <http://catstevens.com/articles/00099/index.html> (16.07.2004)
- splet E: <http://www.geocities.com/Athens/Parthenon/4482/catstevens.html> (15.07.2002)
- splet F: <http://catstevens.com/articles/00211/index.html> (16.07.2004)
- splet G: <http://www.majicat.com/yusufislam/torontoglobe.htm> (16.07.2004)
-
- <http://majicat.com/articles/greekaccent.htm> (16. 07. 2004)
- <http://catstevens.com/articles/00013/index.html> (16. 07 2004)
- <http://catstevens.com/articles/00186/index.html> (16.07.2004)
- <http://majicat.com/articles/evansreview.htm> (16.07.2004)
- <http://catstevens.com/articles/00231/index.html> (16.07.2004)
- <http://saifw.tripod.com/america/peacetrain.htm> (15.07.2004)
- <http://catstevens.com/discography/people/00001.html> (16.07.2004)
- <http://livedaily.com/artist/bio/1394.html> (15.07.2004)
- <http://www.kstatecollegian.com/issues/v099b/sp/n126/opinion-Stevens-Blasing.html>
(15.07.2004)
- <http://www.caymannetnews.com/Archive/Archive%20> (14.06.2004)
- <http://www.search.epnet.com/direct.asp?an=9606282551&db=aph> (14.06.2004)
- <http://www.hrcbm.org> (10.06.2004)
- <http://www.findarticles.com> (10.06.2004)
- http://www.natcath.com/NCR_Online/archives/102299/102299a.htm (05.07. 2004)
- <http://www.ummah.org.uk/what-is-islam/convert/17.htm> (05.07.2004)
- http://www.adherents.com/largec.com/famconv_islam.html (29.06.2004)
- <http://www.convertstoislam.org> (07.07.2004)
- <http://www.themodernreligion.com/convert/think/htm> (07.07.2004)
- <http://www.islam-online.net/iol-english/dowalia/europe-1-1-200/europe1.asp> (06.07.2004)
- <http://www.georgefox.edu/academics/undergrad/departments/soc-swk/ree/duvnjak.doc>
(06.07.2004)

11. PRILOGE

PRILOGA 1: Vprašalnik za intervjuje

1.

- ime
- starost
- izobrazba in poklic
- kraj od koder prihajate
- koliko časa je minilo, odkar ste se spreobrili v muslimana/muslimanko?

Pišem diplomu na temo konverzij v islam v Evropi. Posebno me zanimajo primeri v Sloveniji zato bi vam želela postaviti nekaj vprašanj s tem v zvezi. Odgovore bom uporabila izključno za pisanje diplomske naloge, vaše ime pa bo ostalo anonimno.

2. Na začetku naj vam zastavim nekaj vprašanj v zvezi z vašo preteklostjo

- Ste bili tudi pred spreobrnitvijo verni? (ste bili versko aktivni, če je odgovor pozitiven).
- So morda verni (tudi) vaši starši in sorodniki?
- Kdaj ste spoznali, da vam prejšnja veroizpoved ne odgovarja (če je posameznik prej bil veren) in kaj vas je napotilo na iskanje nove alternative? Morda kak poseben dogodek?
- Kdaj in kako ste se srečali z islamsko vero? Ali morda že od prej poznate koga, ki je prestopil v islam oziroma bil aktiven pripadnik islama?
- Zakaj ravno islam? Kaj je tisto, česar prej niste imeli, pa vam islam nudi?
- Se kljub spreobrnitvi še vedno čutite Slovenec/Slovenka?

3. Musliman/muslimanka ste torej postali pred (x) časa. Vaše življenje se je od takrat verjetno močno spremenilo. Pa spregovoriva še o teh spremembah.

- Gospod Pašić meni, da je fenomen spreobračanja v islam pri nas prisoten približno zadnjih pet let. Ali morda obstaja povezava med skupino ljudi, ki so se kot vi spreobrili v islam? Če je tako, kako pogosto se srečujete? Kako pomembnost pripisujete srečanjem in druženju z istomislečimi?
- Katere so po vašem mnenju najizrazitejše spremembe v vašem življenju, odkar ste postali musliman/muslimanka?

- Ljudje ponavadi v veri najdemo uteho in odgovore na težave. Se vam zdi, da je vaših težav zdaj manj?
4. Na koncu bi vam zastavila še nekaj vprašanj v zvezi z odzivom na vašo spreobrnitev.
- Ali se vam zdi, da je javnost nasplošno naklonjena ali nenaklonjena muslimanom? Se vam zdi, da ljudje spoštujejo in podpirajo vašo odločitev?
 - Kaj na primer o vaši odločitvi menijo vaši starši in prijatelji?
 - Mi morda lahko opišete tipičen odziv koga, ki prvič sliši za vašo odločitev?
 - Imate (če je odziv negativen) morda kdaj pomisleke glede vaše odločitve?
 - Ali predvidevate, da se bo odnos javnosti do muslimanov v prihodnje kaj spremenil?
 - Bi morda želeli povedati še kaj, kar vas nisem vprašala?

Najlepša hvala za sodelovanje in obilo sreče še naprej.

PRILOGA 2: Intervju 16. 07. 2004

1.

- ime: Maryama (izmišljeno - v nadaljevanju **M**)
- starost: 26
- izobrazba in poklic: gimnazijska maturantka in ekonomski tehnik, trenutno brezposelna
- kraj od koder prihajate: okolica Ljubljane
- koliko časa je minilo, odkar ste postali muslimanka: sem muslimanka od 10.01.2004

Helena (v nadaljevanju **H.**): Pišem diplomu na temo konverzij v islam v Evropi. Zanimajo me primeri v Sloveniji, pa bi ti postavila nekaj vprašanj v zvezi s tem. Kot sva se pogovarjali, bodo odgovori uporabljeni izključno za diplomsko nalogo, ki ji bom priložila transkript, ampak tvoje ime ostane anonimno.

2. Na začetku te bom vprašala nekaj stvari v zvezi s tvojo preteklostjo.

H: Najprej me zanima, ali si bila tudi pred spreobrnitvijo verna?

M: No, v bistvu ne. Mogoče, ko sem se začela zanimati, da sem takrat ugotavljala, da sem nekako bila vedno verna, mislim verjela sem, da nekaj je. Ampak potem pa se je bolj utrjevala moja vera, ko sem spoznavala kaj sploh islam je.

H: Nisi pa bila prej versko aktivna?

M: Ne.

H: Kaj pa sorodniki, starši, so oni verni?

M: Ja mami je kristjanka, je kar precej verna, oči pa ni. On je bolj zaveden komunist (smeh).

H: Kdaj pa si ugotovila, da ti prejšnja veroizpoved ne odgovarja in kaj te je napotilo na iskanje neke nove alternative? Morda kak poseben dogodek?

M: Kaj pa vem. V bistvu do krščanske vere nikoli nisem čutila kakšne vezi, take notranje, pač duševne. Zmeraj mi je bila tako nekako tuja, abstraktna. Potem pa ne vem, ko sem se začela zanimati za islam...

H: Zakaj si se začela zanimati? Kaj je bil povod za to?

M: V bistvu ne vem, hotela sem ga spoznat, kakšen je, kaj sploh govori. Bolj kot ne me je pritegnilo to, ko si slišal razne informacije v medijih, teroristi to, teroristi ono. Ne vem, islam, da je to nekaj grdega in ne vem kaj, no potem sem rekla pa dajmo preverit.

H: Se pravi na tak način si se srečala. Pa si mogoče pred tem poznala koga, ki je že prestopil v islam, koga ki je bil aktiven musliman?

M: Ne, ne. Mislim, poznam muslimane, da bi pa koga poznala, ki je prestopil, to pa ne.

H: Si potem preko njih stopila v kontakt?

M: Ja, dosti sem se potem tudi z njimi pogovarjala, bila sem na Jesenicah, v Sarajevu in potem sem tudi preko njih dobila določene informacije.

H: Kaj pa se ti zdi, da ti zdaj islam nudi, česar prej nisi imela?

M: Zaščito, neko ne vem kakor nekako.. ko pač petkrat na dan moliš, je to nek pogovor s svojo notranjostjo. Ne vem, da se pokesaš za kakšne grehe in tako. Pomiri me, ne vem veliko mi nudi, no. Moje življenje se je obrnilo, ker prej sem dosti pila, se drogirala in tako. Čutila sem, da nisem srečna in islam mi je povrnil vse to.

H: Zdaj si muslimanka. A se še vedno čutiš tudi Slovenka?

M: Ja, ja seveda. V islamu ni narodnosti. Mogoče me to sprašuješ, ker so pri nas muslimani večinoma Bošnjaki, ampak v islamu ni nobenih meja. Seveda sem Slovenka.

3. Zdaj si približno pol leta muslimanka. Kot si ravnokar govorila, se je tvoje življenje verjetno kar spremenilo. Pa bi morda povedala še malo več o teh spremembah.

H: Zdaj ko si že muslimanka, ali morda obstaja skupina ljudi, ki isto misli kot ti, s katero se družiš?

M: Ja., družim se.

H: A imate kaka srečanja?

M: V bistvu, srečanja muslimanov so ves čas, večinoma za te praznike, pa greš na obisk, se malo pogovoriš. Da bi pa zdaj prav aktivno potekala, pa niti ni, ker je težko, ker niti ni prostorov za to. Zdaj, edino po molilnicah se vsak petek dobivajo. Zmeraj je sicer malo težko, no zdaj malo lažje, ko imam dohodek, tako da lahko grem kam na obisk. Drugače ja pa težko, no, ni prostora za kakšna večja srečanja.

H: Katera pa je najbolj izrazita sprememba v tvojem življenju? A je to ta pomiritev o kateri si govorila?

M: Ja, to je ena od glavnih stvari, ne vem, da sem našla svoj mir in sebe in vse. Drugače druge spremembe pa so še to, ko zjutraj vstaneš ob štirih, pa moliš. To delaš petkrat na dan, hm, nazadnje zvečer ob enajstih. Tako nekako vzpostaviš red.

H: Torej nimaš težav, ki si jih imela prej, oziroma jih imaš manj?

M: Manj, sigurno manj.

4. Zdaj sva pa skoraj pri koncu. Vprašala bi te še nekaj stvari v zvezi z odzivom na tvojo spreobrnitev.

H: Pa me zanima, če se ti zdi, da je javnost na splošno naklonjena muslimanom, ali niti ne? Oziroma ali je naklonjena spreobrnitvam ali ne?

M: V bistvu, že tako se mi zdi, da muslimanom sploh ni naklonjena. Večina ne, ne. Ker recimo, če samo en dogodek povem, pa to je samo eden izmed dogodkov; bila sem pri sestri prijateljici v Velenju. Prišla je iz Švice, šli sva po cesti in se je ena gospa, pač ena od ljudi, za njo drla porka madona. Mislim, to ni način, ta moja prijateljica je pač zakrita in ljudi pač moti, če nekdo v imenu vere da ruto na glavo, ne vem zakaj. Hm, tako da ne vem no, to so ene stvari, ki jih jaz sploh ne razumem. Zakaj je to tako, sploh v današnjem času, ko ne bi smelo biti niti pod razno tako. Ker recimo, ona je rekla da v Švici nima nobenih problemov, nobeden je ne gleda po strani. Slovenija ima pa veliko nerazjasnjenih pojmov glede tega.

H: A se ti zdi da mogoče zato, ker je manj prisotno?

M: Ne vem, v bistvu, tako bi lahko rekli kakih pet ali pa deset let nazaj, zdaj pa je tukaj že toliko aktivizma, tudi Ahmed dela na tem (op. Ahmed Pašić), veliko se govori o tem, v časopisih se da prebrat, ljudje pa še kar, no..., imajo ene svoje predsodke. Ne vem zakaj.

H: Kaj pa ljudje, ki te poznajo, tvoji prijatelji in starši? Kako pa je njihovo mnenje o tvojem konkretnem primeru? Kaj mislijo o tem, da si se spreobrnila, da si postala muslimanka, da slediš tem zapovedim?

M: Ja ne vem, no. Mojim staršem recimo, je bilo na začetku mogoče malo čudno, sploh mami, ki je kristjanka in ji pač vera nekaj pomeni. Ampak, ko so pa videli, da so to neke pozitivne spremembe, ne vem, da se veliko boljše razumemo zdaj, da sem se jaz spremenila, so sprejeli in ni nobenih problemov. Je pa tako ne, z okolico je malo drugače. Pa še v tem je hec, da ti noben ne bo povedal v obraz, kaj si misli.

H: A se ti zdi to čisto Slovensko?

M: Točno. Ampak jaz ne razumem zakaj. Če mene nekaj odreši, če mi nekaj pomaga v življenju, zakaj bi se drugi ukvarjali s tem, kaj jaz počnem?

H: A mi lahko opišeš kak takšen poseben dogodek, recimo kak tipičen odziv koga ki te pozna pa ti ni zelo blizu, pa si mu povedala jaz sem se odločila, jaz pa sem muslimanka?

M: Recimo ena druga prijateljica, ki je izvedela za to, zdelo se ji je čisto čudno in se je precej odtujila. Mogoče zdaj vseeno malo bolj tako gleda na to, ampak ne vem no, ni sprejela. Meni se to ne zdi prav, samo sem rekla, kdor mene ne sprejema, ni moj prijatelj.

- H:** Kaj pa si ti misliš (op. z nama je sedela še Maryamina dolgoletna prijateljica, ki je spremljala pogovor)?
- P:** Jaz jo sprejemam takšno kakršna je. Jaz sem jo že prej poznala, že prej se mi je zdela v redu, to pa se mi zdi čisto pozitivna stvar.
- H:** Kot si omenila, se večkrat srečaš z negativnim odzivom. Ali to vpliva nate, a imaš kdaj pomisleke? Se ti zdi da si se napačno odločila? Ali si prepričana, da si se prav odločila?
- M:** Ja, jaz zaradi tega ne dobim pomislekov glede sebe, dobim pa pomisleke glede ljudi. To te znervira. Veš, saj pravim, ta zahrbtnost je bolj tista, ker v obraz... težko najdeš koga.... V bistvu takemu, ki bi mi v obraz rekel, ne to pa ni dobro, kaj pa ti počneš, bi dala roko. Zaradi tega, ker je malo Slovencev, ki ti v faco povejo, kaj si mislijo!
- H:** Kaj pa glede tega odnosa javnosti, ali pa bližnje okolice? Kaka so tvoja predvidevanja? A misliš, da se bo v bližnji prihodnosti kaj spremenilo v odnosu?
- M:** Hm, ne vem, tega se ne da predvideti. Zdaj vsak posameznik, če bo nekako dojel, da se nima pravice vtikati v drugo življenje, v to kaj kdo počne, da mora najprej pred svojim pragom pomisliti, potem mogoče. Ampak ne vem, težko. Recimo jaz sem brala odzive, ko sem nastopila ne Tedniku (op. pred približno dvema mesecema), na Dnevniku sem na enem forumu brala odzive, kjer je pisalo, da sem, ne vem,... kurba, da me je treba kamenjat, sežgat na grmadi, da sem izdajalka..Tako, zelo zanimivo, no.
- H:** Pa te to prizadene, ali..?
- M:** Ja, ne. Prizadene v bistvu ne, ampak bolj razjezi. Ker ne vem zakaj bi bila jaz kaj drugačna od enega, ne vem, kristjana.
- H:** Prav. Bi morda hotela povedati še kaj, kar te nisem vprašala?
- M:** Ne, morda samo to, da sem zelo vesela, da bo džamija v Sloveniji! (smeh). Ja bo ja. Konec leta jo začnejo graditi in hvala bogu, da se vsaj to malo uredi.

PRILOGA 3: Intervju 18. 07. 2004

1.

- ime: **A**
- starost: 21
- izobrazba in poklic: gimnazijski maturant, študent
- kraj od koder prihajate: okolica Ljubljane
- koliko časa je minilo, odkar ste se spreobrili v muslimana? Približno leto in pol

- ime: **B**
- starost: 18
- izobrazba in poklic: gimnazijski maturant
- kraj od koder prihajate: okolica Ljubljane
- koliko časa je minilo, odkar ste se spreobrili v muslimana? Dve leti

Helena (v nadaljevanju **H**): Pišem diplomu na temo konverzij v islam v Evropi. Posebno me zanimajo primeri v Sloveniji, zato bi vama želela postaviti nekaj vprašanj v zvezi s tem. Odgovore bom uporabila izključno za pisanje diplome, vajini imeni pa bosta ostali anonimni.

2. Na začetku naj vama zastavim nekaj vprašanj v zvezi s preteklostjo

H: Zanima me, če sta bila preden sta se spreobrnila tudi verna?

B: Jaz nisem bil.

A: Jaz sem verjel, da je neki bog, ampak nisem nikoli sprejel teh obredov.

H: Se pravi nisi hodil v cerkev?

A: Ne, to sem šel samo iz firbca, mislim da enkrat.

H: Kaj pa vajini starši, ali pa sorodniki? So oni bili verni, oziroma so verni?

A: Pri meni je bilo vse bolj ateistično, no, malo je odvisno katero sorodstvo, ampak večinoma so ateisti, ne verjamejo sploh.

B: Moji starši tudi niso verni.

H: Kdaj pa sta ugotovila, da vama nekaj manjka? Kaj vaju je napotilo na to, da sta začela iskati neko novo alternativo? Kak poseben dogodek mogoče?

A: Jaz sem bil v Egiptu in tam sem pač govoril z ljudmi. Videl sem, da so zelo prijazni, da so v redu. Tudi knjige sem bral, najbolj pa me je pritegnil vtis ljudi. Naprimer ljudje tukaj

govorijo, kako so Arabci slabi, ko pa prideš dol pa vidiš, da je to vse samo lari fari, so čisto v redu, no. Hm, še več, da so nekako boljši imajo nekaj, vzgojo no.

H: A si šel tja čisto naključno? Morda z namenom odkrivati vero?

A: V bistvu sem že tako rad potoval, in sem pač, ..., hm pač prava vera je, da bi bil pač zdaj v islamu zaradi imidža to sploh ne, ta vera ima jasne dokaze. Samo o tem bi lahko veliko govoril.

H: Kaj pa ti?

B: Jaz pa sem v bistvu ugotovil, da me islam zelo zanima. Ugotovil sem, da so v islamu ljudje, da takih ni v nobeni drugi družbi, v nobeni drugi veri, ne s takimi kvalitetai. Zaradi tega sem se začel pač malo bolj zanimati.

H: Ni pa bilo nobenega posebnega dogodka, kaka mejna izkušnja?

A: Pri meni je šlo to počasi, postopoma.

H: Aha. Praviš, da si se v Egiptu srečal s tem?

A: Ja, tako ja. Zelo v redu ljudje so tam. Ljudje se ne sekirajo, so psihično veliko bolj bogati, tako duhovno bogati so. Potem sem začel razmišljati zakaj so taki in to me je potem zmeraj pripeljalo do islama, da jih islam tako uči. Morajo biti močni, psihično in tako naprej.

H: Ali sta mogoče že prej koga poznala, imela prijatelje muslimane? Sta morda poznala koga, ki se je odločil in prestopil v islam?

A: Jaz prej ne. V bistvu sem prišel na ta Islamski center na Grablovičevi, kjer je sedež Islamske skupnosti v Sloveniji. Tam sem se spoznal s temi muslimani, s slovenskimi muslimani in takrat se je začelo. Prej nisem imel kakega prijatelja muslimana.

B: Jaz tudi nisem nikogar poznal, ki bi živel islam v praksi. V bistvu sem poznal ljudi, ki so bili muslimani po imenu, vendar jih od Slovencev ni ločilo nič, razen imena, pa mogoče kakšnega naglasa.

A: No, to moram dodati tudi jaz. Sem poznal v bistvu imenske muslimane, ki jih je zelo dosti, to vemo, ne.

B: Tu gre samo za kulturo. To je neka še Jugoslovanska kultura. Večina Arabcev, ki so prišli sem, je prišla ker so bili komunisti, se pravi v Jugoslaviji. Ti pa večinoma ne živijo verske prakse.

H: Ko sta ravno omenila to slovenstvo. A se vidva kljub temu, da sta se spreobrnila, počutita Slovenca?

A: Jaz se čutim Slovenca, ja.

B: Ja, ja.

A: Ne, saj tukaj gre za vero, ker islam, no naša vera uči, da je Alah edini Bog in ima najraje tistega, ki je najbolj bogabožazen. Ne glede na raso, državo, to nima nobene veze.

3. Zdaj sta muslimana že kar nekaj časa in vajini življenji sta se verjetno precej spremenili.

H: Gospod Pašić meni, da je ta fenomen pri nas prisoten nekako zadnjih pet let. Pa me zanima, ali morda obstaja kaka povezava med skupino ljudi, ki ste se spreobrnil? Se pravi skupino takih ljudi, kot sta vidva.

B: Ne, ni nobene povezave, ne poznamo se.

A: V bistvu so ženske, ki so sprejele islam, samo ker je ta svet ženske-moški ločen pred poroko..

B: Ena se je pred kratkim poročila v Avstrijo.

A: Ja ja, tako da..., sem slišal da je v Litiji tudi ena, ampak pač za ženske ne vem.

H: Saj menda je osemdeset odstotkov spreobrnjenih žensk, ne?

B: Ja.

H: Se pravi, vidva se bolj družita med sabo?

A: Ja, pa z brati, pa z Bošnjaki. Saj pravim nacionalizma pač tukaj ne sme biti.

B: Ostali pa tudi niso v Ljubljani.

H: Kako pomembnost pa srečanjem pripisujeta? Koliko vama je pomembno, da se dobite in verjetno govorite o islamu?

A: To je zelo pomembno, No vsaj zame. Ker take vere kot so prijatelji, take vere boš tudi ti. Ti si že tako doma pod vplivom, recimo moja starša nista muslimana, sem že pod njunim vplivom. Zdaj, če bi se družil še z nemuslimani, bi pač, ne bi bil...

B: Velikokrat gre za to, da se ljudje družimo zaradi interesa. Ko se sestane neka družba, recimo Slovencev, bodo govorili recimo o avtomobilih. Tudi oni se družijo na podlagi interesa, midva se pogovarjava o islamu, ker je to pač najin interes.

H: Govorili smo tudi o spremembah v vajinih življenjih. Katere spremembe so po vajinem mnenju največje?

A: Prej sem nekako že verjel, da je nek bog, ampak te predstave o posmrtnem življenju sem dobil. Prej nisem vedel, da se islam kategorizira, ker islam je res širok. Naučiš se majhnih stvari. Recimo, kako si je treba umivati zobe, pa vse do velikih, kako recimo o odnosu do boga, pa potem do ljudi, pa tako naprej.

B: Meni se zdi, da se najbolj spremeniš v verovanju, v pogledih na svet. To se navzven ne opazi. Čeprav težko bi rekel kako se točno spremeniš, ker teh sprememb ne spremljaš sproti. Enostavno se prilagodim neki volji.

A: To gre postopoma.

B: Vnašam nek sprejem. To gre seveda počasi. Zdaj jaz ne opažam nekih velikih razlik. Čeprav, če pogledam nazaj, kako sem prej živel, pa kako zdaj živim, pa se mi zdi ogromna razlika. To je čisto drugi svet.

H: Ponavadi ljudje iščemo neke odgovore v veri, kadar imamo težave ali pa nam pač enostavno nekaj manjka. Odkar sta sprejela islam je teh težav verjetno manj, oziroma imata več odgovorov.

A: Ja, v bistvu je zdaj mišljenje drugačno. Ne obremenjuješ se s temi stvarmi, kot si se prej, s temi stvarmi se ne obremenjuješ. So pa zdaj druge stvari, ki te bolj skrbijo. Islam je zelo pomemben za nadaljnji svet, ker tisti je večer, tako verjamemo in vprašanje je kje boš. Če boš priden boš v rajju (džennet), če ne pa greš v džehennem, tako verjamemo, ne. Dobra dela so v islamu zelo pomembna.

B: Zdaj manj lezeva za temi minljivimi dobrinami, zdaj so bolj pomembni recimo medčloveški odnosi, pa odnos do okolice.

A: Tudi odnos do živali recimo.

B: Recimo dobrota in čistoča je zelo pomembna.

A: Red tudi.

4. Proti koncu bi vama zastavila še nekaj vprašanj v zvezi z odzivom na vajino spreobrnitev.

H: Ali se vama zdi, da je javnost na splošno bolj naklonjena ali nenaklonjena muslimanom?

A: To je mislim, da odvisno od okolja, od države, od vsakega posameznika. Če povem po islamsko. Mi verjamemo, da je šejtan in da tisti, ki ni musliman, na tistega ima šejtan zelo velik vpliv. Pač recimo, če nekdo hoče malo razmišljat, pa bi šel malo pogledati v džamijo, mu šejtan reče, saj ti ni treba in ga nekako hoče odvrniti od prave poti. Pri nekaterih gre pa dlje, jim govori, dajte jih onemogočit v gradnji džamije. Tako, da to je problem pri nemuslimanih.

B: Ja, tukaj v Sloveniji je okolica precej negativna. Tukaj je po mojem eno vprašanje ksenofobije.

A: Tudi ne poznajo islama, zato se ga potem tudi bojijo.

- B:** Tukaj so predvsem ljudje, ki so katoliki in ne živijo niti svoje vere, da ne razumejo druge vere, pa sploh ni nekaj čudnega.
- A:** Sploh se jim zdi čudno, da človek tako močno verjame.
- H:** Kaj pa konkretno vajini prijatelji in starši? Kaj pa si oni mislijo o tem?
- A:** Ja, jaz sem samo enemu izmed staršev povedal, samo eden od staršev trenutno ve, zato tudi nočem..., nočem samemu sebi delati težav. To tudi ni po islamu. Moraš gledati tudi na okolico.
- H:** Se pravi pričakuješ, da bi imel težave, če bi povedal?
- A:** Ja mislim, da bi jih nedvomno imel.
- H:** Pa pri tebi?
- B:** Ja, pri meni je pa tako, oče je še zmeraj proti, morda niti ne toliko proti mojemu načinu verovanja. Mogoče zato, ker sem čisto opustil prejšnji način življenja, zdaj ne pijem alkohola in takih stvari. To njega zelo moti, da ne živim več tako...
- A:** Da se odrečeš tradiciji, ne.
- B:** Mama pa je na začetku mogoče malo bolj zapela kot oče, ampak mama me je na koncu sprejela.
- H:** Kaj pa prijatelji? A sta komu povedala?
- A:** Jaz sem povedal, mislim da bivši sošolci v glavnem vsi vejo. Si tudi med sabo povejo sigurno, tako da ...
- H:** Ali lahko opišeta kak tipičen primer, kak tipičen odziv nekoga, ki mu poveš, jaz sem pa zdaj musliman?
- A:** A na ulici, kaj bi mi rekli?
- H:** Ja recimo, ali pa morda kak prijatelj, ki si mu povedal.
- A:** Nekateri od teh bivših sošolcev zdaj malo več vejo o tem, da to ni tak bav bav. Morda sicer je kaka izjema med njimi, ampak na splošno so v redu sprejeli. Pri kom drugem pa je sigurno problem. Pri takem navadnem Zemljanu.
- B:** Moji prijatelji so tudi zelo v redu sprejeli, sprejeli so me kot del razreda. Ko je recimo treba moliti, pa to delam bolj na glas, je prišla moja vera bolj do izraza, dosti so me tudi spraševali v zvezi z aktualnimi dogodki, so me pa sprejeli.
- H:** Glede na to, da na primer starši niso bili najbolj navdušeni, a vaju to žalosti, imata morda kdaj zaradi tega pomisleke? Se vama kdaj zdi, da je napaka, da sta postala muslimana ali sta trdno prepričana?
- A:** Ne, to mislim, da ni napaka, to je, mislim, za vsakega človeka najboljše kar lahko naredi, to je največja blagodati! Boljše kot oni, ki ima ves ta svet, vse avtomobile..., tukaj se gre

za več nas. Tudi vemo, če ima en avto, bo hotel drugega, potem pa spet drugega. Nikoli ni zadovoljen. En musliman, reven, se pa zahvali bogu, ko spije vodo. Srečen je in gleda kaj bo na onem svetu, boji se boga in mislim, da je to sreča v bogabožnosti. Jaz mislim da je vsekakor za vsakega človeka dobro, da sprejme islam, če potem v islamu seveda ostane.

B: Jaz bi tudi rekel, da nikoli nisem pomislil, da bi bila to napaka, da bi pustil islam, pa se vrnil nazaj. Odkar sem se za to odločil, sem, ne vem, srečen sem zadovoljen. Moji starši so se pa kasneje tudi s tem sprijaznili.

H: Prej smo govorili o odnosu javnosti. Ali menita, da se bo odnos kaj spremenil, da bodo ljudje bolj odprti?

A: Jaz mislim, da je to odvisno od samih muslimanov. Včasih, ko je bil šeriat, vemo, da so muslimani prinesli znanost, se pravi grško... To se pozablja, se pravi, da je bila Kordoba največje mesto s pol milijona prebivalcev, pa kanalizacija pa vse to. In takrat so sigurno kristjani drugače mislili o muslimanih kot danes. Saj pravijo, zgodovino pišejo zmagovalci. V učbenikih prikažejo muslimana na kameli, ne bodo pokazali Malezijca, ki dela avtomobile. Problem je v tem, odvisno je od nas samih muslimanov. Ali bomo imeli kakšno državo, v kateri bo šeriat, ali ne. Mislim, da je od tega veliko odvisno.

H: Se pravi predvidevaš, da je bolj odvisno od samih muslimanov kot od Slovencev?

A: Ja, tako je. Nemuslimani, če damo roko na srce, grejo na slabše. No, kar se morale tiče. Vsaj jaz tako razmišljam, vsak ima svoje mnenje. Recimo v Franciji se je zdaj zgodilo, da ne pustijo rut, medtem ko pustijo ženskam da se ponižujejo v javnih hišah. Tukaj jaz ne vidim nobene logike. Tu gre na slabše, prej tega v Franciji ni bilo, tako da jaz ne vidim, da bi se tukaj kaj izboljševalo, na žalost trenutno ne.

H: Pa se ti zdi to stvar izključno muslimanov in ne tudi ostale družbe, ki to dovoli?

A: Že že, ampak problem je v tem, da muslimani trenutno nimamo neke države, ki bi stala za nami, ki bi nas podpirala. V svetu je veliko muslimanov, ampak ni ene države, ki bi..., tako pa tako. Malezija recimo, je precej gospodarsko razvita, mogoče je bliže šeriat, ampak tudi tam imajo probleme.

B: Problem je v tem, da te države,..., vsaka dela za svoje interese. Jaz ne morem verjeti, tako kot se stvari premikajo predvidevam, da bo nekako mednarodno zavladata neka večja strpnost. Mislim pa, da bodo za muslimane v prihodnosti v družbi nastopili problemi. To pa predvsem zaradi takoimenovanega boja proti terorizmu. Pod krinko tega se dogajajo racije vseh, ki so recimo politično nevarni.

- A:** Ja v Gvatanamu je čisto tak primer. Noter zaprejo ljudi iz rdečega polmeseca, ker pač dajejo hrano, ker so se pač takrat znašli v Afganistanu. Te racije in te stvari so pokazatelj, kako politika sprejema muslimane.
- B:** Tako, da jaz mislim, da se bo v prihodnosti število dejanskih muslimanov, tistih, ki živijo vero, zmanjšalo. Mogoče se bodo odselili kam ven, nekam na vzhod, kjer bodo lažje živeli.
- H:** Se ti Evropa zdi neprijazna do muslimanov, ki živijo vero?
- B:** Ja, zaradi političnih stvari, zaradi tega je precej neprijazna. Sami ljudje morda niso tako neprijazni, ampak se pa dogajajo razne kontrole na mejah recimo... Velikokrat se recimo zgodi, da policaji zahtevajo od ženske, na zahodu sicer ne tolikokrat, predvsem v Sloveniji in na Hrvaškem, da dvigne tančico. Tega ne pustimo, ne more zdaj ona pred policajem...
- A:** S tem ženska nikomur ne škoduje, saj..., zakaj bi jo morala dvigniti. To ni logično.
- B:** So pa še druge stvari. Medtem, ko pa je Evropa recimo idealno okolje za muslimane, ki ne živijo vere, ki imajo težave na bližnjem vzhodu zaradi svoje neprilagojenosti v slabem smislu. Recimo za tiste, ki hočejo popivati ali pa hoditi v javne hiše, ali pa kaj takega. Take stvari bodo tam težko delali. Čeprav je to v večini muslimanskih držav legalno, družba tega vseeno ne sprejema, taki lahko gredo potem v Evropo, kjer je to nekaj povsem normalnega. Tudi kriminalci v Alžiriji recimo, tam ne bodo samo gledali, da ima avto in denar, ampak tudi od kot je vse to dobil, da je pošteno zaslužil denar, ne samo, da se ima v čem voziti, pa ima satelitsko anteno na hiši.
- H:** Bi morda želela povedati še kaj, kar vaju nisem vprašala?
- A:** Nič posebnega, če te pa kaj zanima, pa kar vprašaj, za to sva na voljo.
- H:** Hvala lepa, pa veliko sreče še naprej.